

CAMINHO BOMBEIROS

---

*Nossa Senhora De
Fatima*

Bombeiros Aljustrel 18 september 2011

FARO - FATIMA 2011

INHOUD

(overnachtingsplekken)

3	FARO
6	SAO BRAS DE ALPORTEL
8	AMEIXIAL
9	ALMODOVAR
10	CASTRO VERDE
11	ALJUSTREL
12	FERREIRA DO ALENTEJO
14	TORRAO
15	EVORA
16	IGREJINHA
18	ARRAIOLOS
20	PAVIA
22	MORA
23	MONTARGIL
25	BEMPOSTA
27	ABRANTES
28	CONSTANCIA
30	TOMAR
35	FATIMA
38	VILA NOVEM DE OUREM
39	FREIXIANDA
41	ANSIAO
42	CONDEIXA-A-NOVA
45	COIMBRA
46	MEALHADA
48	AVEIRO (trein)
49	PORTO (trein-vliegveld)

FARO, SEPTEMBER 2011

Buiten de aankomstterminal van de luchthaven worden reizigers verrast door het felle zonlicht. Vakantiegeangers zoeken beschutting in de schaduw en wachten op de stadsbus. Mensen stappen in, schuiven door tot de bus vol is en ik met mijn rugzak klem sta tussen de andere passagiers. Bij het treinstation van Faro stap ik uit, schakel de GPS in en loop op de aanwijzingen van dit toverkastje naar de brandweerkazerne bij de haven.

De oude stadswal en de kazerne zijn als een Siamese tweeling met elkaar verbonden. Ze beschermen het volk tegen vuur en vijand.

Er is niemand aanwezig in de kazerne. Vanwege bezuinigingen zijn beroepsbrandweer en vrijwillige brandweer samengevoegd. Ze werken nu samen in een iets noordelijker gelegen locatie. Daar kan ik niet overnachten, maar men regelt onderdak in de oude kazerne via een telefoontje met de bewaker. Zijn dienst begint later op de avond.

Ondertussen kan ik rustig een kijkje nemen in de binnenstad. Bij een eenvoudige bistro bestel ik een dagmenu. De gediensige Portugese eigenaar verontschuldigt zich. Er is alleen nog wat groentesoep over. Vervolgens verschijnt even later het beloofde beetje soep op mijn tafeltje gevolgd door brood, salade, gefrituurde sardientjes en wijn.

Voor deze kostelijke keukenrestjes vraagt hij € 3,-.

De oude kazerne langs de haven wordt sinds de verhuizing ingezet als hulppost. Wanneer ik aanklop is er nog steeds niemand.

Even later stopt een ambulance voor de kazerne. De chauffeur en zijn collega willen hun meegebrachte fast-food maaltijd verorberen, maar voor men zelfs het eten heeft uitgepakt, klinkt uit de mobilfoon een nieuwe noedmelding. Met zwaailicht en sirene verdwijnt de ambulance in de richting van de binnenstad.

Op de kademuur van de haven zoek ik een plekje en wacht af.

De ondergaande zon verleidt de avondschemer met haar zacht-rode gloed. Uit mijn harmonica klinkt een slepende True Love Sound.

Het begin van een nieuw avontuur wordt muzikaal ingeluid. De kademuur is mijn zetel. Mijn benen bungelen boven het water. Schommelende bootjes, klotsende golfjes deinen speels plagend tegen de kaderand, de havenlichten knipogen terwijl het gesponnen net van de nacht langs de hemel kruipt. Maandagavond in Faro, zojuist geland, nog geen slaappleaats, maar heerlijk ontspannen.

Een gebruikte bewaker van de brandweer verschijnt dan voor de kazerne en opent de stalen deur. In de garage suffen enkele bejaarde rode voertuigen en een grijze rubberen reddingsboot. De ruimte ziet het er vervallen, stoffig uit.

Langs een smalle stalen wenteltrap sjokken we naar een vliering. De verlichting werkt niet. Ik buk om mijn hoofd niet te stoten.

Op de donkere zolder staan enkele stapelbedden. Ik mag mijn slaappleaats uitzoeken. Beneden in de garage is nog een tweede wenteltrap. Op de eerste verdieping leiden sluipgangetjes naar de wc en diverse andere vertrekken.

In het gangetje passeer ik een kamer met koperen bazuinen, een kamer met vergulde bekers, guirlandes en andere prijzen en een vitrinekast met trommels.

Op de binnenpatio van de eerste verdieping waakt een grimmige uit de kluiten gewassen hond. Gelukkig zit het beest vast aan een solide ketting.

Er is geen water in de kazerne. De kranen zijn afgesloten.

De mensen van de ambulancedienst komen even later terug en beginnen opnieuw aan hun inmiddels koud geworden afhaalmaaltijd.

De volgende ochtend na een ontbijt van Brintapap trek ik de stalen deur dicht.

Het veroorzaakt een zware klap. Tegenover de kazerne ligt de kade. Voor ik echt verder loop, wil ik eerst kijken in het historische deel van de stad Faro achter de oude stadspoort De handelshaven Faro werd gesticht rond het begin van de jaartelling.

Vanaf het hoogste punt van het gerestaureerde stadsdeel wordt beneden een schitterend panorama zichtbaar. Voor me strekt zich de lagune uit met grillig gevormde eilandjes omringd door de rusteloze zee. Land en zee rusten deze ochtend uit van hun permanente strijd. In het klare ochtendlicht heerst op kleine bootjes bedrijvigheid van mensen. Geluiden klinken ver door, ijl en helder.

Via de noordelijke stadspoort verlaat ik de historische stad en kom in het nieuwe gedeelte.

Oude Brandweerkazerne

Faro, Noordelijke Stadspoort

Ochtend. Land en Zee

De levendigheid van de stad Faro valt buiten de stad weg. Een stille weg die gaat door de dorpjes Conceiçao en Estoy. In kleine cafés onderweg drink ik geurige kopjes koffie. De smaakvolle bittere drank gezoet met suiker is een genot.

In Estoy bezoek ik een opvallend roze kasteel. Het vormt een contrast met de sobere overige bebouwing in het dorp. Men waant zich in een Frans kasteel met een fraaie tuin en weelderige decoraties. Het is verbouwd tot een chique Parador. Enkele keren rijden zigeuners met paard en wagen langs. Het ritmisch gekletter van de hoeven klinkt licht en opgewekt. Een zigeunerpaar vraagt me geld “dinheiro”, zodra ik mijn fototoestel tevoorschijn haal. Daarna wordt nog een bijdrage gevraagd voor de baby, die op komst is. De man trekt de teugels aan.. Paard en wagen keren om over de stoep en rijden weg. De zigeunervrouw verbergt haar gezicht onder haar shawl

Binnen een dag is mijn omgeving en wijze van leven heel anders geworden. De onrust tijdens de start van mijn eerste tochten is omgeslagen naar milde kalmte, weinig regelen maar juist alles laten zijn zoals het komt. Het is de deur naar geluk.

OISTERWIJK, ZOMER 2011

Achter ons huis giert een elektrische grasmaaier.

De messen snijden door het gras in de tuin van de burens.

Een ogenblik later is de vegetatie getemd. De maaier zwijgt en laat een glanzend lichtgroen tapijt achter. Ik bekijk het vanuit het raam van mijn hobbykamer.

Zal ik mijn laatste wilde haren koesteren en toegeven aan mijn drang ?

Naar Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Turkije voor een jaarlijkse therapeutische sessie als pelgrim ?

Enkele muisklikken zetten de eerste definitieve stap; het boeken van een vlucht naar Faro in Portugal, het begin van mijn nieuwe pelgrimstocht .

Nu de handrem er af is, voel ik mezelf lichter.

De tocht betekent een periode leven binnen een tijdloos ritme van voortgaan; elke dag de geheimen achter de horizon ervaren.

Ieder jaar voel ik een drang om mijn vaste leefpatroon te doorbreken, te zwerven langs paden in de buitenlucht, me onder te dompelen in de leegte van het lopen en mijn zintuigen klaren.

Net voor mijn 70ste jaar, heb ik weer een weg gevonden; een pelgrimstocht naar Fatima.

Mijn drang weerstaat de blik in de ogen van mijn echtgenote. Als ik ervoor kies om thuis te blijven, dan vrees ik dat mijn buiten spelen stopt.

GEHEIMEN VAN DE GPS

Wim, lid van het Jacobs Genootschap, leert me de geheimen van de nieuwste GPS en manieren om goed te navigeren. Op mijn PC en GPS installeert hij kaarten.

Op de topkaart van Portugal kan ik nu zelf tracks via paden uitzetten. Deze bekijk ik op Google Earth en werk details bij. Thuis krijg ik zo een voorproefje van het traject.

Op mijn vorige tocht door Turkije in 2009 eindigde ik bij de Syrische grens. Een week verbleef ik daar in de brandweerkazerne van Antakya.

Pelgrimeren , zo ervaar ik, betekent andere mensen ontmoeten, kennis maken met andere culturen en godsdiensten.

Antakya en niet Jeruzalem was het doel van mijn vorige tocht.

In het voornamelijk Islamitische Antakya leven verschillende religies vreedzaam samen.

Ik wilde niet naar Jeruzalem, vanwege de onderlinge inhumane conflicten tussen religieuze stromingen. Volkeren in het Midden-Oosten hebben een lange geschiedenis achter de rug van uitbuiting door koloniale westerse machten, conflicten tussen stammen en religieuze groepen.

Elke partij schrijft in zijn banier de naam van God of Allah. Men maakt de almachtige tot bondgenoot. God en Allah worden gedeformeerd tot en gebruikt als vernietigingswapens, die de naastenliefde en medemenselijkheid uitroeien.

In 2003 en 2006 heb ik tochten door Portugal naar Compostela gemaakt. Dit jaar wil ik vanaf Faro naar Fatima lopen en vervolgens richting Compostela

Ik wil naar een plek als Fatima om dankbaarheid te uiten. Mijn dochter krabbelt op na een zware onzekere periode met borstkanker.

SAO BRAS DE ALPORTEL

Een man van ongeveer mijn leeftijd loopt achter een kruiwagen met zand en cement. Zijn kleren zijn bedekt met een grijs laagje cementstof.

De gepensioneerde Portugees woont in Toronto, Canada. Hij bezit hier in de omgeving enkele huizen en knapt ze op tijdens zijn verblijf hier. Even verder in de straat hangt een zwerver, afkomstig uit Schotland, tegen een gevel. Mijn Canadese Portugees meldt, dat deze alcoholist de nacht doorbrengt achter de granieten gedenksteen in het stadsparkje naast de kathedraal.

Deze crèmekleurige zware steen staat onder een hoek van 45 graden in het plantsoen.

Overdag wijst de zwerver auto's een parkeerplek. De fooien zet hij om in drank.

Vermoeid tegen het eind van het zware traject in de hitte arriveer ik in Sao Bras de Alportel.

Veel buitenlanders verblijven hier voor hun vakantie; Engelsen, Duitsers en Nederlanders.

Sommigen wonen hier, meestal gedurende enkele maanden per jaar. Het gebied is erg geliefd vanwege het aangename klimaat en de lage kosten van levensonderhoud.

In de prima onderhouden brandweerkazerne ben ik welkom. Om de hoek vind ik een druk bezocht restaurant. De klanten zijn voornamelijk buitenlanders. Bij de brandweer heeft men dit restaurant aanbevolen vanwege de voordelige menu's.

De Eetschuur

Aaneengeschoven tafels met kakelend publiek, vooral Engelsen. Ze wonen of verblijven hier een lange periode. De toeristen bevelen elkaar deze goedkope eettent aan. Het lijkt alsof buitenlanders in de Algarve een Noord-West Europese enclave scheppen. Het favoriete menu is: frites, gegrilde kip of een vleesspies

Mijn tafelgenoten adviseren deze streek te bezoeken in het voorjaar, omstreeks maart en in het najaar September/oktober In december daalt de temperatuur. De huizen zijn volgens mijn tafelgenoten niet uitgerust voor de winterkou .

Estoy Kasteel

Bewonderen Uitslag Echo

Speelhuis in de Arme Mensen Straat

Terug in de kazerne (het is inmiddels donker) schuif ik aan bij een gesprek tussen de dienstdoende brandweermensen. Een echtpaar, beiden werkzaam bij de brandweer, toont de uitslag van de echo, die nu elke maand gemaakt wordt. De brandweervrouw is vijf maanden in verwachting. De uitslagen zijn zeer gedetailleerd. Zelfs het verwachte geboortegewicht van de baby, een jongetje, wordt aangegeven. Men schat dat het een kolos van vijf kilo wordt.

Ik voel me beland in de wachtkamer van een consultatiebureau, tussen de wolkige sfeer van aankomend geluk.

Ik slaap op een zaaltje samen met vier mannen. Om 10.00 uur ,de volgende ochtend, worden zij afgelost. Als ik uit bed stap zijn allen nog in diepe slaap.

Na mijn ontbijt; brinta-pap met een fikse klodder honing, afkomstig uit de bijenkorf van een brandweerman, hang ik de rugzak om mijn schouders en vertrek rond half negen.

Met mij stapt ook een vrouwelijke brandwacht naar buiten. Ze heeft een grondige metamorfose ondergaan. Haar stoere blauwe werkoverall is opgeborgen in haar kast in de kazerne. Ze paradeert in een chique luchtige witte jurk naar een luxe dure Audi, stapt sierlijk in en zoekt weg.

Langs de weg staan gezellige huizen met gevels van crème stucwerk, omringd door weelderige tuinen met kleurige beplanting en breed uitwaaierende palmbomen.

Na Alportel verandert de gevarieerde vegetatie. Heuvels zijn nu begroeid met naaldbomen, eucalyptussen en kurkeiken.

In de Algarve stond overal bebouwing; hier eindigt dit abrupt.

Boven de heuvels hangt een strakblauwe wolkeloze lucht.

Nerveuze windvlagen zorgen voor enige verkoeling.

Regelmatig klip ik mijn bidon van de karabijnhaak en drink enkele slokken van het lauwwarme water.

Ameixial 20 km

Heuvels

Opknappen Huizen

Om half drie loop ik een klein gehucht Barranco do Velho voorbij, tenminste volgens mijn GPS. Nadat ik het gehucht gepasseerd was, kreeg ik dat in de gaten.

Na Barranco do Velho loop ik door een wijds glooiende landschap; De Alentejo.

De Alentejo is ingekleurd met twee tinten, het vaalbruin van de bodem bedekt met groen van bomen en struiken.

Bij een kruispunt staan enkele woningen en een barretje. Een kopje pittige smakelijke Portugese koffie smaakt heerlijk na alle slokjes water. Er is weinig eetbaars te koop.

In het barretje annex buurthuis raadpleeg ik enkele stamgasten. Waar kan ik eten en slapen.

Over twee uur valt de schemer in. De stamgasten besluiten unaniem, dat het beter is om door te lopen naar Ameixial, een dorpje 20 km verder, waar een kerk en voedsel is.

Na ruim 5 km lopen probeer ik te liften. Dit lukt niet. Er rijdt uitsluitend lokaal verkeer langs. Doorlopen is geen optie, het wordt te laat. De bus komt een maal per dag hier langs. Om 7 uur stopt de bus.

Met grote snelheid crost de lege bus door de scherpe bochten. Ik moet me schrap zetten en de rugzak aan een hengel vast houden. Misselijk stap ik in Ameixial uit.

AMEIXIAL

Naast de bushalte in Ameixial is een bar. Ik drink er eerst een drankje en laat daarna enkele vrouwen mijn reisbrief zien. Deze wordt met belangstelling gelezen.

Soms herhaalt men een zin uit de brief luid of slaakt een der vrouwen een opgewonden kreet. Ze smiespelen met elkaar, zoeken samen oplossingen en gebaren mij rustig te wachten.

Een vrouw belt op en enkele minuten later stopt een oude bestelwagen met een onbestemde verschoten kleur voor de bar. Mijn spullen worden ingeladen. De chauffeur brengt me naar het voetbalveld en zet me af bij de kleedruimte. Het sportcomplex ligt stil en verlaten buiten het dorp. In de kleedruimte hangt een gore stank, maar ik ben tevreden, ik ben gered.

In Ameixial biedt men mij redelijk spontaan onderdak en de luxe van een koude douche aan. De vrouwen hebben behulpzaam en lief voor een voedselpakket gezorgd.

Zodra ik wil eten kruipen talloze mieren over de druiven. Waar ze vandaan komen begrijp ik niet. Later verdwijnen ze ineens. weer even raadselachtig.

Inmiddels heb ik het hok gelucht en neem een frisse douche. Daarna verstijven mijn armen, mijn handen en vingers verkrampen. Mijn lijf protesteert tegen de eenzijdige langdurige belasting van het lopen en geeft een seintje “rustig aan.”

Voor ik in mijn slaapzak kruip, stap ik naar buiten in de donkere nacht. Ik licht bij met mijn lampje en beklim de stenen trappen en sta op het voetbalveld.

Enkele lichtjes markeren de doorgaande weg in het dorp.

Na vier dagen bel ik vanaf het nachtelijke voetbalveld van Ameixial naar mijn vrouw thuis in Oisterwijk. Ik heb een duidelijke voorstelling van haar plek; zij heeft geen voorstelling van mijn geheimzinnige verlaten locatie.

Onderweg

Ameixial Kleedkamer

Onderweg

Vanaf Ameixial loop ik naar Almodovar.

De weg loopt glooiend omlaag van 500 naar 270 meter. Deze eerste dagen loop ik gemiddeld zo'n 25 km/dag.

ALMODOVAR

In deze grote kazerne ben ik weer welkom. Beroeps- en vrijwillige brandweer zijn ook hier samengevoegd. De vrijwilligers werken in de regel op de ambulances. Zij hebben overdag een andere baan en combineren dat met het werk bij de brandweer. De wettelijke rijtijden gelden niet voor hen, waardoor er soms onverantwoorde risico's genomen worden.

Een brandwacht leidt me rond in het dorp en zet me af bij een selfservice restaurant.

Het bord met eten wordt eerst gewogen, waarna ik € 6,- , all inclusive, afreken.

Alles kost niet veel. Koffie is 50 ct een flesje Sagres bier 80 ct en mini bier (25cc) kost 60 ct 's Avonds blijft de temperatuur buiten zacht. Op straat klinken stemmen van mensen, die nog op de stoep of op een terras zitten.

Ik ga ook hier als eerste naar bed in het slaapzaaltje met 8 bedden.

's Ochtends neem ik afscheid bij het hokje van de wachtcommandant en sla buiten de kazerne af in de richting van Castro Verde.

Onderweg

Bombeiros Almodovar

Onderweg

Het vlakke landschap biedt een wijds uitzicht. In de verte weerspiegelt het water van een meer, op een plek waar volgens de kaart op de GPS geen water is. Pas als ik er ben , zie ik een uitgestrekt veld met honderden donkerglimmende zonnecollectoren in strakke rijen staan.

Soms zijn er huizen met ernaast een groot vierkant paneel met zonnecollectoren gemonteerd op een zware betonnen voet. Het paneel kantelt automatisch met het zonlicht mee.

De kilometers naar Castro Verde zijn zwaar. Ik voel me leeg, moe en ben doornat van het zweten. Sombere gedachten borrelen zoals: "Wordt dit mijn laatste tocht?"

Onmiddellijk volgt erna een protestreactie in een trant van: " Maar bedenk dan wel iets wat dit speciale vervangt!"

Negenenzestig jaar, wat kan ik hondsmoe zijn. Het kruipt diep in mijn lijf. Mijn benen geven signalen van een opkomende kramp. Ik zoek een manier om dit te stoppen. Denk aan slaap, moe, slaap, moe, naar bed. Het is heerlijk om zelf het moment te kunnen bepalen om het bed in te duiken. Elke nieuwe ochtend start ik weer fris , de benen willen graag en stappen weer opgewekt in het vertrouwde ritme. Aan het eind van de dag slepen ze zich weer naar de volgende slaappleaats.

CASTRO VERDE

Een verfrissende douche in de kazerne lijkt de vermoeidheid weg te spoelen. Mijn lijf lijkt weer opgeladen met nieuwe energie.

Castro Verde is een stralend wit dorp met veel restaurantjes. Het dorp ziet er verzorgd uit met mooie gebouwen. Op een verhoogd plateau pronkt de basiliek. In de kerk overheerst de blauwe kleur van de azulejos op de muren (blauw geglazuurde tegels) De afbeeldingen tonen gevechten, scènes met adellijke mensen en Bijbelse taferelen.

De Garmin GPS werkt prima en zorgt voor een onbekommerde koers. Helaas zit er ook een dwangmatige boekhouder in het kastje. Het registreert zaken waar ik vroeger geen benul van had, zoals de hoogte, de koers, het gelopen spoor en de gelopen kilometers. De werkelijk afgelegde afstand is vaak minder als de door mij "gedachte" afstand.

Deze nacht slaap ik in een beschut hoekje van een grote lege gymzaal. Buiten klinkt laat discomuziek en lawaai van feestvierders. Mijn maag speelt op na het vele gefrituurde voedsel.

Mijn lichaam moet wennen aan de belasting. Geleidelijk verdwijnen de kreukels na het comfortabele leven thuis. De moeheid vloeit uit mijn benen zodra ik in mijn slaapzak lig. Ik sta niet vroeg op, maar zelfs dan heb ik nog de neiging om te blijven luieren. Mijn kleine teen is ontstoken en de nagel van mijn grote teen raakt los. Het is hinderlijk tijdens het lopen. Ontsmetten met Dettol en sporttape erover verhelpen het probleem.

Castro Verde

Onderweg

Wasdag Voetbalshirtjes

Om me heen is een uitgestrekt golvend landschap van geelbruine velden .

Schape zijn van een grotere afstand moeilijk zichtbaar tegen de achtergrond.

Hun vacht werkt als camouflage. De wind blaast ongehinderd door de ruime glooiingen van het landschap. De doorgaande weg, de N2, is rustig. Er is nauwelijks verkeer.

Ik word verrast door een massa spierwitte vogels.

Boven het landschap verschijnen ze als talloze stipjes, die plots synchroon in een spiraal uitwaaiëren. Als een opwaaiend satijnwitte sluier zwiert de zwerm daarna sierlijk door de lucht. Even abrupt stopt het hemelballet met een zwenking, waarna de zwerm in het niets verdwijnt. Ik blijf de hemel afspeuren, zoekend naar een herhaling van deze voorstelling.

Castro Verde Centrum

Igreja da Chagas do Salvador

Castro Verde Molen

Even voor Aljustrel stopt naast mij een auto. Fabio, de 25-jarige chauffeur, is afgestudeerd als archeoloog. Zijn eigen dromen kwamen boven toen hij mij zag.

Hij zou graag willen zwerven en reizen. Tijdens de weekends werkt hij in een koper- en zinkmijnen in Aljustrel. Op een terrasje in de hoofdstraat van het dorp drinken we koffie en praten onderwijl over ons beider hobby muziek. Daarna spoedt Fabio zich naar zijn werk

ALJUSTREL

In de brandweerkazerne krijg ik een appartementje, dat dienst doet als onderzoek- en behandelruimte (fysiotherapie)

Veilig achter het glas van de Bar Bombeiros (brandweerkroeg) kijk ik naar de oefening met schuimblusapparatuur. Naast me bewondert Bombeiros junior de voorstelling met felle vlammen en donkere opstijgende rook. Zijn neusje heeft hij tegen de ruit gedrukt.

Aljustrel, straten en pleinen met helderwitte huizen, contrastrijk afgebied met banen blauw of okergeel. Een Mariakapel op een hoge heuvel torent boven het dorp uit.

Ik beklim de vele treden naar de kapel. De beloning boven bestaat uit een wijds uitzicht over het hele gebied. Het restaurant dichtbij de kazerne gaat op deze zaterdagavond pas laat open.

Ik heb trek, dus zit ik als de eerste klant aan een tafeltje. Er zijn nog geen andere mensen.

Er is wel volop personeel. Mijn menu bestaat uit brood, vlees, frites, rijst en salade.

Tijdens het lopen ontdek ik geen winkels met levensmiddelen. Waarschijnlijk kopen mensen de benodigdheden op markten. Elk dorp is wel rijkelijk voorzien van cafés.

Bombeiros Junior

Aljustrel vanaf Mariakapel

Alentejo

Aljustrel oude mijn

Het volgende dorp Ervidel is al vanuit de verte zichtbaar en bij nadering weer even verrassend mooi als de vorige dorpen. Op het kleine centrale plein is een klein kroegje. Tegen de muur hangt op bijna een meter hoogte een smal stalen terrasje met een iele ijzeren leuning.

Op Zondag lijkt in Ervidel de pauzetoets ingedrukt, de scene staat stil; een gezapig beeld. Mannen zitten zwijgend naast elkaar in de schaduw van het bushokje of vermaken elkaar op een hangplek bij het kruispunt.

Ervidel

Alentejo

Ervidel Landbouwschool

Elf km hierna ligt Ferreira do Alentejo. Even voor het dorp kom ik enkele zigeuners tegen. Ze zeulen met emmers water en geven hun paarden drinken. Even verder staan enkele karren op een kaal veldje. Beddengoed ligt netjes opgestapeld op de grond. De groep maakt aanstalten om hier te overnachten. Ik voel me enigszins met hen verwant. Vanwege hun zwervend bestaan zou ik wel kennis willen maken met hun wijze van leven. Ferreira viert feest dit weekend. Er is een grote feestmarkt met circus en kermis. De zigeuners komen naar dit plaatsje vanwege de paardenmarkt.

FERREIRA DO ALENTEJO

Een voormalig TB centrum is omgevormd tot café. Het gebouw verloor zijn oorspronkelijke functie nadat de TB met succes bestreden was.

In het café raak ik in gesprek met een Portugese man. Hij werkt in Lissabon in een hotel. Hij wijst me de kazerne en vertelt over de feestmarkt en verstrekt allerlei boeiende zaken van dit stadje.

Op weg naar de kazerne kom ik langs een fraai openlucht zwembad.

Zomers is het tot 1 oktober geopend. Daarna kan men in het overdekte bad zwemmen.

Een opmerkelijke luxe in een plaats met slechts 9.000 inwoners.

Mijn onderdak in deze kazerne is snel rond. Na een douche en na mijn kleren te hebben gewassen wandel ik het stadje in. In een steeg stropen twee mannen de huid van een haas af. Het ziet er bloederig uit. De mannen dragen groene camouflagepakken en zijn net teruggekeerd van de jacht. De buit wordt onderling verdeeld en in plastic tasje gestopt.

Samen stappen we het café binnen en drinken enkele pilsjes. Ik speel zomaar wat op mijn mondharmonica. Een der jagers wil ook een stukje spelen, neemt mijn harmonica en speelt er virtuoos op. De pils en de muziek scheppen een jolige sfeer. De kastelein diept uit een kast een kleine accordeon op en speelt enkele melodietjes.

Inmiddels is het buiten donker. Ik loop door de steegjes naar het terrein van de Feira, boven in het dorp op een plateau. Ik volg groepjes mensen.

Het feestterrein lijkt op een hel verlicht ruimteschip wat deze nacht geland is op het dak van het dorp. Boven de entree hangen lichtjes met de woorden: FEIRA DE FERREIRA. Daarna volgt een bonte melange van schijnwerpers, kleurige lichtkettingen en muziek. Het circus en de kermis veranderen door de belichting in een kleurige feestelijk betoverd pretpark. De afdeling handel bestaat uit enkele rijen kramen met allerlei koopwaar. De tweeling "Religie en liefdadigheid" manifesteert zich via kraampjes met acties voor het goede doel en stichtelijke teksten van de lokale kerken. Jehova's Getuige sluit de reli-rij. De overgebleven plekken worden benut door de handel in tweedehands auto's. Boven het feestgewoel hangt de walm van gefrituurde churros; de zware doordringende lucht van geroosterd vlees en uien en de zoete milde geur van snoepgoed.

Zigeuners Paardenhandelaars

Ferreira Feest Jaarmarkt

Kasteleintje Muzikantje

Na enkele rondjes over het terrein loop ik omlaag door de duistere straatjes naar Ferreira Bajo waar de kazerne is. De GPS loodst me door de wirwar van steegjes.

Wanneer ik de volgende dag vertrek, rijdt er nauwelijks verkeer op de weg, behalve trucks, die puin vervoeren, en lange uitgeschoven opleggers met betonnen buizen, die over de as van de weg rijden.

Het is verder volkomen stil in het vlakke terrein. Soms wordt mijn aandacht getrokken door enkele sierlijke zilverreigers. Meestal scharrelen ze rond op zoek naar voedsel in de nabijheid van runderen en vluchten zodra ze mij opmerken.

Rond het middaguur heb ik trek in koffie. Links van mij boven op een heuvel ontdek ik enkele huizen. Een bezoek aan het dorp betekent extra klimmen. Op mijn GPS kan ik van een afstand al de indeling van het dorp zien. Een smal paadje loopt omhoog naar de huizen. Deze staan met de rug pal op de rand van het plateau. Aan de andere kant van deze huizen ligt de dorpskern.

Rond een klein pleintje zitten de oudere mannen en wijzen me het café. Mijn beloning is koffie, bier (gezien de warmte) en heerlijke notecake. Daarna laat ik mijn rugzak in het café staan en neem een kijkje in dit vrij geïsoleerde dorp.

Er blijken op meer plaatsen brandweerkazernes te zijn dan ik thuis op internet vond.

Wanneer ik Torrao op een heuvel in de verte zie, ontdek ik een hoge zendmast.

Ik vermoed dat deze van de brandweer is.

TORRAO

Ik sjok behoedzaam naar boven over een steil paadje van losse steenslag. Ik stap het gebouw van de GDR binnen en vraag water. Het politieteam zorgt voor een rondje bier. De brandweerkazerne staat verderop in het centrum van Torrao, een keurige kazerne waar ik zeer vriendelijk ontvangen word. Een jonge behulpzame brandwacht neemt me onder zijn hoede. Hij spreekt goed Engels. Een werkster maakt eerst netjes mijn bed op. Daarna neem ik een heerlijke verfrissende douche, was mijn ondergoed en plof in bed.

De brandweerman brengt me deze avond naar een restaurant. Een mix van koel bier en gazeuse verfrist mijn uitgedroogde keel. De behulpzame brandwacht is bevriend met de dochter van de eigenaar. Zij verwent me met een voedzame maaltijd wat ik zelfs niet helemaal op krijg. 's Ochtends drink ik bij het afscheid van het dorp Torrao een kop koffie in de bistro tegenover de fraaie kerk. In het café zit een groepje vrouwen rond een tafeltje. Ze hebben zojuist hun kinderen naar school gebracht.

Buiten het dorp wandel ik langs een weg vol haarspeldbochten. Een politiejeep rijdt langs. De politieagenten zwaaien uitbundig. Het zijn mijn bekenden van de vorige dag.

Rondje Bier van de Politie

Torrao 's avonds laat

Onderweg

Op een braak stuk terrein met puin en rommel scharrelen grijze varkens rond. Een man voert de beesten. Na het voeren rijdt hij weg en steekt met de bestelwagen de weg over. Hij stopt langs de weg, stapt uit en legt een plastic zak in het dorre gras langs de weg.

Vier jonge poesjes springen uit het gras tevoorschijn en eten gretig van de inhoud.

Een van hen, een jonge poes rent plots zonder te kijken de weg over.

Juist op dat moment komt er over de stille weg een jeep aan. Twee korte doffe ploffen volgen van de rauwe terreinbanden. De jeep rijdt door, het jonge dier blijft liggen op de lege weg.

Met geplet bloedend hoofd en lege glasogen klauwt het met de achterpoten over het wegdek, waardoor het vermorzelde lijfje op het asfalt nog met een laatste slag rond wentelt..

Het is een klein, gruwelijk onwerkelijk tafereel, zo direct naast mij. Twee tikken veranderen een gaaf speels diertje in een bloederig levenloos vod.

De drie andere poesjes eten in onverstoorbaar door. Nadat ze genoeg gegeten hebben verdwijnen ze in het gras. De scene blijft deze dag door mijn hoofd spelen.

In Alcacovas rust ik uit in het stadsparkje en wacht tot de bieb opengaat. Mijn lijf en kleding zijn drijfnat van het overvloedig zweten. Er staat in het parkje een camper geparkeerd met John en Margaret uit Engeland. Ze zijn op weg naar de Algarve en houden hier pauze. Margaret loopt met een kruk. Over haar forse boezem prijkt een verschoten T-shirt. Haar blauwe sportbroekje wat omhoog kruipt tegen haar rillerige bleke dijen. Haar knie is gezwollen na een val met de fiets. John en Margaret zitten even later op de rand van de vijver en laten hun benen bungelen in het koele water.

Het is te laat om lopend mijn volgende overnachtingsplek Evora te bereiken.

Bij de brandweer in Torrao beseft ik dit al. Tussen Torrao en Evora ligt alleen een verlaten treinhalte. Liften in Portugal lukt niet gemakkelijk. Ik houd een papier omhoog waarop met grote letters EVORA staat. Een oud busje met twee mannen, die terugkeren van een dagje vissen, stopt. Eerst schuiven ze alle rommel in het busje aan de kant om plaats te maken voor mij en mijn rugzak.

EVORA

Aanvankelijk lijkt de brandweer in Evora wat onverschillig bij mijn binnenkomst.

Toch bezorgen ze mij een slaapplek in een kale lege zaal.

De kazerne ligt tegen het stadscentrum. Ik probeer enkele kerken te bezoeken. Helaas is alles gesloten. Ook de Capella dos Ossos van de Sao Francisco kerk, de kerk met de schedels. In een restaurantje eet ik een echte zware Portugese soep. Het bord met aardappelen, vlees, bonen en groenten vormt een complete maaltijd. Later hoor en ruik ik de gevolgen van deze zware munitie.

Lift naar Evora

Kathedraal Evora

Romeinse Ruïne Evora

Ik sluit me aan bij een groepje brandweerlieden, die buiten langs de weg voor de kazerne met elkaar praten. Op straat is het rustig, lantaarns branden, auto's rijden bedaard langs. Een brandweerman bestookt een voorbijganger met nare opmerkingen. Het is aanleiding om over homo's te praten.

De brandweerman ergert zich aan de verwijfde wijze waarop homo's aandacht trekken.

Ik voel me moe en kruip om 9 uur in bed. Ondanks de geluiden van een computerspel in de kamer naast mij, slaap ik snel in. Om middernacht moet ik plassen. Daarvoor moet ik eerst de donkere binnenplaats van de kazerne oversteken.

's Ochtends wijst de GPS me de weg naar de kathedraal. Deze staat op het hoogste punt van de stad. Rond deze tijd brengen ouders hun kinderen naar school. Via de oude stenen stadspoort wandel ik verder over een fraai aangelegd fietspad door een natuurgebied.

IGREJINHA

Een glooiend weggetje in het dorp Igrejinha loopt langs rijen vriendelijke verzorgde witte huisjes, omlijst met zachte kleuren.

Mijn voorraad water is op en mijn droge strot moet dringend gesmeerd worden. Op een kruising stap ik een café binnen om de weg te vragen. Eerst bestel ik een biertje. Een vrouw en 2 mannen zijn aan het eten. Een man staat op om mijn bier te halen en tot mijn grote verbazing ontdek ik dat dit de veldwachter is die ik 5 jaar geleden al ontmoet heb bij Quim en Susana Teixeira. Ook de man is blij verrast. Hij herinnert zich alles nog nauwkeurig.

Igrejinha 2006

Die avond in het donker loop ik kletsnat in de regen naar een dorp 10 km verder, nadat ik in Igrejinha niet kon overnachten. Buiten het dorp ontmoet ik Susana, die spontaan hulp aanbiedt.

Na een douche sta ik weer fris en opgekalefaterd buiten voor de woning samen met Quim en de veldwachter. Met een verrekijker overzien we een groot gebied om ons heen; Voor ons op een heuvel ligt Evoramonte en beneden ons het lieflijke dorpje Igrejinha. met de voor mij ongastvrije witte huisjes.

Rondom zoekt de veldwachter weilanden en bossen af naar roofvogels. Zodra hij er een ontdekt gaat de kijker rond.

In het huis zijn de deurposten zo laag dat ik telkens moet bukken.

Quim beheert de grote boerderij, terwijl Susana het grote huis van de eigenaar van het landgoed bijhoudt.

Hun huis is gezellig rommelig ingedeeld.

Quim schiet achter het huis een kogel door de kop van een varken. Daarna helpt ieder hem met schoonmaken.

Met water en een grove staalborstel wordt het dier afgerost. Met scherpe zakmessen wordt de huid schoon geschraapt.

Quim maakt een snee in de flappen van de oren, zodat hij de 2 stukken tegen elkaar kan wrijven. Men spoelt de oren royaal met water, terwijl Quim ze met zijn vingers uitpulkt.

Het dier verhuist naar de bijkeuken en wordt ondersteboven wijdbeens met de poten aan een soort houten kapstok gehangen, die aan de balken van de zoldering wordt bevestigd.

Op het gloeiend houtvuur worden de stukken vlees gebraden.

De zakmessen worden door Quim op een slijpstaal geroutineerd gewet, waarna we stukjes vlees afsnijden en aan ons mes steken.

Met een stuk brood smaakt het heerlijk en de wijn sproeit er vrolijk over.

Met begeleiding van de mondharmonica zingen we "Advocaatje ging op reis," eerst in het Nederlands en dan in het Portugees.

Het ritme van tiereliereliere klinkt zowel in het Nederlands als in de Portugese versie vrolijk.

2011 Veldwachter

2006 Veldwachter met Vrienden en Susana

2006 Quim slacht Varken

In het restaurant moet ik onmiddellijk aanschuiven. De gevierde Portugese bacalhau staat op het menu met de gevreesde graat.

Inmiddels heeft men Susana gebeld, die even later binnenkomt. Susana lijkt beter in haar vel te zitten, haar dochters zijn flink gegroeid, Quim heeft ander werk en het gezin is verhuisd naar een nieuwbouw koopwoning. Susana is nu bejaardenverzorgster. Met Quim rijdt ik mee naar zijn tuin. Hij heeft er wat pluimvee, kwartels, groenten en fruit. Hij wijst me onbekende vruchten aan, die ik kan proeven. Het smaakt heerlijk zoet en sappig. Susana moet werken tot half negen. We eten kip met broccoli alles van eigen kweek. Daarna ga ik met Quim naar zijn baas. De man vindt onze komst gezellig. Quim verzorgt voor hem de dieren, de wijngaard en de tuin. De 73 jarige, volgens Quim, rijke man woont alleen op het kleine agrarisch bedrijfje. Zijn vrouw is opgenomen vanwege ernstige Alzheimer. De man heeft het er emotioneel erg moeilijk mee. Hij draagt een grote hoed vanwege zijn huidkanker.

Het verhaal van alle perikelen tijdens zijn laatste levensfase staat haaks op de sfeer in deze ydillische omgeving; buiten rond een grote tafel, stukken brood een grote smakelijke serrano ham en rode wijn van eigen bodem. In Monte Gordo aan de zuidkust heeft hij een villa, waar Quim vrij gebruik van mag maken.

Wanneer ik mijn sokken thuis uittrek en ontdek ik een bloederige ontstoken massa tussen de kleine tenen. Susana ontsmet het en verzorgt het met zalf.

De volgende ochtend vertrekt Quim al vroeg. De schoolbus naar Arraiolos voor Ana en Inez, vertrekt om 8 uur. Nadat het uitzwaaien ga ik binnendoor naar hetzelfde stadje. Susana heeft met zorg een voedselpakket gemaakt.

Ana en Susana maken Taartdecoraties

Quim en Ana

Groentetuin en Kwartels

Inez Ana naar Schoolbus

Thuis heb ik een pad binnendoor naar Arraiolos ontdekt op een Portugese topografische kaart. Mijn GPS moet vanochtend aantonen of dit ook gelukt is. Tot mijn verbazing word ik geleid naar een achteruitgang van het dorp en loop daarna langs tuintjes via simpele paadjes in de richting van een stuwdam. Voor de dam sla ik een noordelijk pad in. Mijn route binnendoor leidt zelfs tot mijn verbazing over het erf van een grote Nederlandse melkveehouderij. In een open stal werkt een boerenknecht uit Zeewolde. Hij heeft een contract van 3 jaar. Staande tussen de koeien praten we met elkaar in vloeiend Nederlands. Het is speciaal om na het mengelmoesje van talen in de afgelopen dagen weer terug te kunnen vallen op mijn vertrouwde basistaal.

Onderweg naar Arraiolos pauzeer ik. Mijn rode grondzeiltje spreidt ik uit aan de voet van een heuveltje. Het gebladerte van de boom beschut mij tegen de felle zon. Een rustige picknickplek met een prachtig decor om me heen. De heuvel grenst aan een klein meertje. De zwarte contouren van de jonge boompjes langs de oever liggen onbeweeglijk in het water. Er staat een huis in deze leegte. Het spierwitte langgerekte huis wordt gerestaureerd. Het amechtig grommen van de betonmolen valt stil na elke lading cement. Dan volgt het fluitconcert van de metselaar: "La Donna Mobile."

Paadjes binnendoor

Hollands Melkvee

Picknickplek

ARRAIOLOS

Na de prachtige tocht door de verlaten stilte stijgt de route voor Arraiolos.

Een kasteel op een heuveltop doemt op in de verte. Dichterbij volgen talloze rode daken. Zij lijken een geheel. De eerste beelden van Arraiolos prikkelen me om deze stad nader te ontdekken. Ik loop eerst naar een nieuwe brandweerkazerne. De commandant is afwezig en komt pas tegen de avond terug. Op mijn verzoek belt men hem. Hij weigert pertinent onderdak. Zelfs op de vloer kan ik niet slapen. De ploeg in de kazerne is het daar duidelijk niet mee eens. Ze raden mij aan om met hem op de bank in het centrum te overleggen.

Ik begrijp uit hun opmerkingen, dat het onderling niet botert.

Ik dwaal door dit prachtige plaatsje en beland op het centrale plein, waar gemeentehuis en VVV gevestigd zijn.

In het gemeentehuis spreekt niemand Engels, behalve de vrouw achter de balie van de tourist-info, een deur verder.

Ze is zeer hulpvaardig en chartert een collega. Deze eerst gaat praten bij de bank met de commandant van de brandweer. (Ik had niets gezegd!) Deze blijft hardnekkig weigeren.

De kazerne is volgens hem helemaal bezet. Daarna zoeken de dames naarstig naar alternatieven. Ondertussen bezichtig ik het stadje.

Vanaf de middeleeuwen is deze plaats bekend vanwege fraaie handgeknoopte tapijten. Het kasteel op de berg dateert van 1400.

Paarden met ruiters lopen nu met kletterende hoeven over de glimmende keitjes rond het kasteel. Tijdens de steile afdeling zijn zowel de ruiters als de dieren uiterst voorzichtig en geconcentreerd. Voetje voor voetje zoeken zij grip op de glibberige keien.

De flitsende achtervolgingen zoals op films lijken in deze werkelijkheid onmogelijk

Om 7 uur word ik van het gemeentehuis naar het clubgebouw van de scouting gebracht, een voormalige school.

Naar het Kasteel

Arraiolos Stadhuis

Baden Powel Scouting

Dankzij de hulp van de dames van het VVV kom ik op een prima plek terecht.

Enkele lokalen worden gebruikt door een volksdansgroep. Deze avond is er feest.

De muziek klinkt mooi. De dansparen zwieren rond, stoppen en stampen op de vloer. Tijdens het draaien ontstaan lichte botsingen en soms enige verwarring. Een gedreven oudere lerares probeert de zwierende meute synchroon te laten bewegen. Ze heeft weinig plezier in de ongewilde improvisaties en reageert gekweld op alle misstappen.

Ik heb de sleutel van het clubgebouw van de scouting. Binnen kijk ik eerst rond in het verlaten lange gebouw.

Aan de wand zijn scènes geschilderd van jungleboek. Lianen, netten en palmen maken het oerwoud compleet. Een foto van Baden Powell inclusief snor hangt aan de muur. Hij blikt ernstig omlaag en houdt mij in de gaten.

Na een kostelijke douche zak ik op mijn matrasje, kruip in de slaapzak en val onmiddellijk in diepe slaap.

De volgende ochtend stap ik eerst naar het VVV en bedank mijn reddende engelen nog eens.

De laatste dagen loop ik luchtiger, gemakkelijker en voel ik me gelukkig in de grootse natuur.

Stilte

Wandelen is ervoor kiezen om alle media als TV, krant en PC een periode uit te schakelen.

Ik dwaal hier in een stilte, die niet volkomen stil is.

Duidelijk klinkt het zoemen van een vlieg, een bries die rond mijn oorschelp dwarrelt, ritselende blaadjes en grassprietten die heen en weer wuiven.

Verder weg zingt een vogeltje; in de verte krast een kraai.

Alentejo

Tijdens mijn vlucht naar Faro, zag ik onder me de uitgestrekte dorheid van de Alentejo. “Hoe zou ik me daar beneden voelen in die saaie grauwhed?”, vroeg ik me enigszins benauwd af.

Vandaag loop ik hier in het centrale deel van de Alentejo in de richting van Pavia, een der armste dorpen in het gebied, een dorp wat nog leeft dank zij Misericordia, de charitas. Deze liefdadigheidsorganisatie stamt uit 1498 en is opgericht door koningin Leonor.

PAVIA

's Middags wandel ik door de hoofdstraat van Pavia. De schoolbussen hellen gevaarlijk en lijken te zullen kantelen bij uitwijkpogingen in deze smalle straat. De weg met glimmende keisteentjes loopt omlaag, de stoepjes zijn smal. Voorzichtig laveert de chauffeur over de stoerprand langs de tegenligger.

Als ik in een café koffie drink, nodigt een gepensioneerde postbode mij uit om aan te schuiven. Samen met zijn broer lijken ze de zaken in het dorp te regelen. De broer zorgt voor een stempel in mijn Fatima-pas en regelt onderdak in het Casa de Misericordia.

Kritisch wordt mijn route voor de volgende twee dagen doorgenomen. Daarna wordt ons inkomen vergeleken. Langzaam voel ik me ongemakkelijker. Later realiseer ik me dat de verschillen wel gênant zijn, maar dat we onze vaste lasten vergeten zijn.

Het relaas van Cicero, de ex-postbode, over de situatie in deze streek is somber.

Pavia lijkt op sterven na dood. Er is hier niets wat geld oplevert. De bevolking vergrijsd of trekt weg. De zoon van de postbode heeft conservatoriumopleiding gehad en werkt als muziekdocent in Evora.

Geitenhoeder

Pavia Museum

Pavia Broer Ex-Postbode

De broer brengt me naar mijn slaapplek. De voordeur van Casa de Misericordia is open. Boven aan een smalle trap volgen enkele kleine trappetjes. Aan weerskanten in nisjes grenzen enkele woonvertrekken. Op de eerste trap blijft mijn rugzak al klemzitten tegen het plafond. Ik moet bijna kruipen om verder te kunnen. Mijn onderkomen bestaat uit twee kale maar prima geschikte kamertjes.

Ik ben blij met mijn onderkomen. Het is een betrekkelijke luxe.

Hier moet ik bij elk gebouw oppassen om mijn hoofd niet te stoten.

Ik weet uit ervaring, dat ik in Portugal minimaal een keer de HOOFD-PRIJS haal door mijn hoofd te verwonden. De broer van de ex-postbode leidt mij rond in het dorp.

Op een kruispunt zitten enkele oudere mannen, uitgeblust, uitdrukkelingsloos, leeg. Ouder worden lijkt hier vooral aftakelen in de vreugdeloze wachtkamer van de dood.

Achter de hoofdstraat ontdek ik nieuwbouw. Enkele geschakelde huizen langs een steil aflopende straat. 's Avonds spreek ik in het café opnieuw de postbode en zijn broer. Tijdens ons gesprek gaat de deur open en komt de geitenhoeder, die ik 's middags tegen kwam binnen. Verrast begroeten we elkaar.

De postbode schetst dat er armoede in Pavia is vanwege de schrale droge grond. Wanneer ik praat over het bedrijf van de Hollandse melkveehouder stelt hij een tegenvraag: "Hoe komt het dat Nederlands melkvee naar Portugal komt en Portugese vleeskoeien niet naar Nederland worden geëxporteerd?"

Ons gesprek stopt door een oorverdovend lawaai van strakke markante trommelslagen, het geschetter van klaroenen en de harde dreunen van dikke trommen.

Langs beide stoepanden marcheert de plaatselijke fanfare.

De huizen weerkaatsen het geluid, zodat het van meerdere kanten lijkt te komen.

Zodra de deur van het café open slaat, golft het lawaai naar binnen.

De straat is de enige betaalbare repetitieruimte. De repetitie eindigt nadat de fanfare enkele keren op en neer heeft gemarcheerd.

Dorpsfanfare

Vanuit Slaapkamer

Zitten Wachten Leeg

De kennismaking met Pavia is een kennismaking met malaise; een tragische voortschrijdende achteruitgang van een dorp.

De zware vermoeiende dagen bij het begin van deze tocht lijken ver achter me. Tijdens de afgelopen dagen voel ik mijn lijf veranderen; het komt uit de kreukels, het lopen wordt veerkrachtiger.

Alles verloopt vloeiender.

De Camper en de Rugzak solist

Passerende campers verbinden mijn emoties naar thuis, Nederland, familie.

Als een colonne pantservoertuigen kruipen de kant en klare imitatiehuisjes door het landschap. Achter elke panoramaruit zit een echtpaar, degelijk, solide en trouw naast elkaar.

Man en vrouw kijken recht voor zich uit, van binnen naar buiten. Ze hebben alles bij zich voor hun grote avontuur.

Toch zwaai ik enthousiast en mensen zwaaien terug.

Pavia 's nachts

Ik slaap op mijn matje in Casa de Misericordia. Naast mijn sobere slaapvertrek is een stenen trapje. Het komt uit op een terrasje vanwaar ik uitkijk over de rode daken van de huizen. In het donker vormen de steegjes van het dorp een geheimzinnig labyrint. In de nacht klinken flarden van stemmen, een dichtslaande deur, een ronkende automotor. Nadat een hond blaft volgen de overige dorpshonden in koor. Dit kabaal echoot na en sterft langzaam weg.

Een dier blijft meestal even mokken.

Behaaglijk rust ik op mijn matje in mijn zachte slaapzak. Buiten wordt het lichter. Vogels wekken mij met hun vrolijk gekwetter.

MORA

Naar het volgende dorp Mora is maar een korte afstand. Het plaatsje ziet er welvarend uit. De brandweercommandant staat me zijn kamertje af. Allereerst lucht ik mijn slaapvertrek. Er hangt een sterke mottenballenlucht. Een praatje her en der, wat slenteren door het dorp, rusten in het fraaie stadsparkje vullen deze zaterdag in het rustige plaatsje.

Zondag wandel ik na het passeren van de rivier door een soort duinlandschap. Het is een tocht over zandpaadjes langs laag struwelig borstelig struikgewas, naaldbomen en kurkeiken. Kurk lijkt in dit land een zeer belangrijk product.

Omringd door stilte, zitten tegen een kurkeik rusten in het uitgestrekte natuurgebied.

De verkeersweg is verlaten. Een enkele keer passeert een auto.

Mora Zaterdag

Onderweg

Kamer Commandant

Mijn bestemming vandaag is Montargil. Eerst moet ik de Barragem de Montargil over, een stuwdam.

Het waterpeil is laag. Het is al lange tijd droog.

De brandweer in Mora heeft als slaappleaats Casa de Misericordia (bejaardentehuis) getipt.

Vanaf het stuwmeer naar het dorp Montargil lopen betekent weer omhoog sjouwen.

MONTARGIL

Aan het begin van Montargil staat een modern verzorgingshuis “Casa De Misericordia.” Het dienstencentrum aan de overkant is gesloten op zondag. Een verzorgster belt de directrice. Voor een slaapplek moet ik volgens haar bij de politie zijn, verderop in het dorpscentrum. Daar lukt het ook niet, dus pauzeer ik in een kroeg, waar het deze zondag druk is. Na een pilsje en een poging daar geef ik het op; ik heb geen zin meer en loop langzaam de weg omlaag weer in de richting van het stuwmeer.

GVD

Een grimmige vloek ontsnapt me als ik voor de derde keer doorverwezen wordt.

Het doorsturen voelt als afgescheept worden, iets wat ik nog herken uit hulpverleningsland.

Het vinden van een slaapplek lukt tot nu toe met weinig moeite. Ik weet van vorige tochten dat dit abrupt kan stoppen. Desondanks raak ik snel gewoon aan deze “verwenning.”

De tocht blijft een keuze van mezelf, met alle risico's en verantwoordelijkheden.

Gastvrijheid blijft een geschenk en mag geen verplichting zijn.

Het zoeken, langer lopen, sjouwen, klimmen in de hitte is funest voor mijn stemming.

Sorry, GVD.

Uiteindelijk bedenk ik een noodplan. Beneden bij het stuwmeer, langs de verkeersweg is een restaurant waar ik deze avond eerst zal kunnen eten. Daarna kan ik slapen in mijn tentje langs de oever van het meer.

Onderweg kom ik Luis tegen, een Portugese jongeman. Hij hoort mijn verhaal, stapt in zijn auto en rijdt weg. Even later komt hij terug in het restaurant en vertelt enthousiast dat hij een prima slaapplek heeft geregeld. Hij heeft Johan en Jacoba ingeschakeld, een Nederlands stel dat al zeven jaar in Portugal wonen.

Maar eerst moet ik bij Luis thuis eten. Zijn moeder heeft een maaltijd bereid, gestoofd konijn. Elk jaar maakt zij met een groepje uit Montargil een pelgrimstocht naar Fatima. Luis moeder reageert verontwaardigd als ze mijn route hoort. Zij lopen in een rechte lijn naar Fatima, terwijl ik meer noordelijk langs de Taag loop en vervolgens afbuig langs de rivier Zezere naar Tomar.

Johan Patricia Jacoba

Moeder Luis

Logeren Vakantiehuis Patricia

De moeder haalt het beeld van Maria van Fatima. Ze klampt zich aan het beeld vast en lijkt een zeer vrome pelgrim.

Luis is dakdekker en laat me zijn nieuwe eigen huisje zien. Hij nodigt mij met mijn vrouw uit om er vakantie te vieren.

Johan, mijn landgenoot, is afgekeurd in Nederland. Met een Unimag (een kleine sterke four wheeldrive) en zijn woonwagen is hij naar Portugal gereisd. De woonwagen staat sindsdien midden in een bos.

Johanna en Jacoba brengen me in hun Renault 5 naar Patricia in Farinha Branca.

Patricia is 65 jaar en woont met haar man in een huisje in dit kleine gehucht. Zij past op haar konijn en de poes. Ze vreest Portugezen die de dieren beschouwen als etenswaar.

Voor Patricia horen ze thuis op de knuffelafdeling.

Johan en zijn vrouw hebben hun best gedaan om de Portugese taal te leren. Dit lukt hen goed. Patricia lukt dit niet. Daardoor leeft ze geïsoleerd tussen de Portugezen. Haar man is nu zes weken naar Engeland met de camper. Johan en Jacoba hebben geholpen met het optrekken van een gastenverblijf. Het is net klaar en ik mag er gebruik van maken.

Het woonhuis is 's winters koud, terwijl in de zomer het binnen te warm wordt.

We praten gezellig buiten op een patio. Als Johan en Jacoba vertrokken zijn vertelt Patricia, dat ze al drie keer borstkanker heeft gehad. Ik praat over mijn dochter met dezelfde kwaal.

Ze moest voor controle weer naar het ziekenhuis in Engeland. Ze gaat niet meer.

Ze heeft er genoeg van. De kleinkinderen wonen in Engeland. Een zoon woont in

Kopenhagen. Ze constateert enigszins teleurgesteld dat hij weinig betrokkenheid toont.

Ze blijft nu alleen hier. Het klinkt eenzaam en berustend.

's Morgens zitten we voor het huis op de patio en lepelen havermoutpap uit een kom. Daarna gaat Patricia aan de was, Maandag is haar wasdag.

Ik neem afscheid. Vandaag zou mijn route noordelijk gaan via Ponte de Sor. In 2006 sliep ik er in een ziekenhuisbed.

2006 Ponte de Sor

Antonio, de portier van het bejaardentehuis heeft met de nachtportier van het plaatselijk ziekenhuis geregeld, dat ik daar kan slapen. Na de mis volg ik hem door het stadje naar het ziekenhuis. Lange gangen met hoge plafonds. Het is er glimmend schoon. Ik maak kennis met de twee nachtzusters gekleed in blauwe jasschorten. Ze hebben dienst van 8 uur 's avonds tot 8 uur de volgende ochtend. Door de lege gangen galmen de onverstaanbare kreten van een verwarde patiënt. Via brede stenen trappen ga ik omlaag naar de kelder, waar een keurig opgemaakt ziekenhuisbed staat. 's Ochtends neem ik afscheid van de zusters. Na het leuren de vorige dag om een slaappleats voel ik me hier zeer welkom.

Ik besluit toch een andere weg te nemen en Ponte de Sor te mijden. Vanaf Fahrina Branca wil ik binnendoor richting Bemposta lopen. Ook hier ligt een verlaten stil heideachtig duinlandschap; de vertrouwde combinatie van struiken, kurkeiken en eucalyptusbomen.

Ik houd pauze bij Foros de Arrio, een kruispunt met een bar-restaurant waar Maria de scepter zwaait. Maria heeft vijf jaar in Sussex, Engeland gewerkt als kamermeisje. Ze vindt het leven in Foros de Arrio saai en wil graag naar een stad als Lissabon. Op een deur vol namen, ontdek ik ook de naam van Johan en Jacoba. Met viltstift schrijf ik mijn naam erbij.

Mijn GPS wijst een route via zandpaden door een verlaten natuurgebied. Er is uren lang geen levend wezen te bekennen. Na deze lange sjouw kom ik in het dorpje Foz.

Een dorp met keurige huizen, waar ook al geen mens te zien is. Uiteindelijk ga ik alle huizen af en hoor geluid en ontdek een man, die achter zijn huis klust aan een auto. Er is helemaal niets in dit dorp volgens hem, ook geen slaappleaats. Hij is van beroep Guarda Florestal (boswachter)

Hij checkt mijn paspoort, geeft een flesje water en zet me af in Bemposta.

BEMPOSTA

Daar stap ik een bar binnen. Behalve de kastelein zit er nog een oudere man, 82 jaar. Na een biertje wend ik me tot hen en vraag waar het gemeentehuis is. Daarna gebeurt er iets wonderlijks. Na ongeveer 10 minuten komt er een comité binnen. Voorop loopt de burgemeester, goudkleurige bril, de openstaande blouse showt zijn behaarde borst. Achter hem volgt een gedrongen dikke man met borstelig haar (hij heeft 25 jaar in Zuid Afrika gewerkt) en spreekt gebrekkig Engels. De oude man in de bar komt achter zijn tafeltje vandaan en schuift aan.

De burgemeester kijkt wat neutraal onverstoort, terwijl iedereen druk praat. Zijn mondhoeken verraden een glimlach.

Alles regelt daarna zichzelf; ik hoef niets te doen en geniet van dit wonderlijke schouwspel. De kastelein brengt bier en belegde broodjes. Er wordt gepraat, men plaagt elkaar en men heeft plezier.

Dan kondigt de burgemeester aan dat we naar het sportveld vertrekken.

Geen Levend Wezen

Hulptroepen Bemposta

Sportcomplex Bemposta

Ik leg mijn rugzak in de laadbak van een pick-up en stap in bij de gezette man. We rijden achter elkaar door het duistere Bemposta tot de ingang van het sportveld naast het gemeentehuis. In het donker licht ik bij met mijn hoofdlampje, zodat het toegangshek geopend kan worden. De knoppen in de elektriciteitskast worden omgezet.

De schijnwerpers op de lichtmasten gaan aan en zetten het terrein in een fel licht.

Alleen het kleine lampje in de kleedkamer, mijn slaappleaats, gaat niet aan.

De technicus wordt gebeld voor dit euvel. Niet alleen de technicus, maar ook zijn hele gezin stapt even later uit de auto.

De oude man in het café blijkt familie van de technicus te zijn.

Langzaam worden de onderlinge banden en de communicatielijnen in dit dorp mij duidelijk. De oude man moet de regisseur zijn van dit wonderlijke gebeuren. Zijn schoonzoon, de technicus, spreekt zeer goed Engels. Vanaf de tribune kijkt zijn vrouw omlaag en daagt de gebrekkig Engels sprekende ex-Afrikaan uit. Zolang de technicus er nog niet was, pronkte deze met zijn Engels. Nu wordt hij het slachtoffer van de spottende woorden van de zelfverzekerde echtgenote van de technicus. “Ik spreek geen Engels, maar door mijn man begrijp ik het wel en ik hoor wel dat jij er niets van bakt.” Desondanks blijft de stemming mild en gezellig.

Contrast

De hele dag lopen en nauwelijks een mens ontmoeten. Lopen in het ritme van de stappen en het tikken van de wandelstok. Dorst lessen met inmiddels laf warm water uit de leger wordende veldflessen tot de laatste drup. Aan het eind van de dag vermoeid sjokken tot aan een dorp met de belofte van rust, voedsel, water en gezelligheid. Mensen ontmoeten met een eigen levenswijze, met unieke huizen en met een unieke geschiedenis.

Dit maakt de dynamiek van de tocht.

Soms pakt de belofte anders uit, zoals op deze dag in het verlaten gehucht Foz.

Mij rest dan alleen af te wachten en te accepteren; even alle teugels los laten.

Mijn ervaring (achteraf) is vaak dat er plots een wonderlijke omslag kan plaatsvinden zoals in Bemposta.

Het eerdere energiebesparende en beschermende schild van berusting smelt. Op een gemakkelijke manier geniet ik van deze abrupte en onvoorspelbare omslag.

Met de beheerder wandel ik over het sportcomplex . De zachte sympathieke man loopt mank na een motorongeluk. Hij ondernam erna een pelgrimstocht naar Fatima.

Onze woorden, een mix van Frans en Engels, treffen onze zachte emoties. Ik ervaar hem als een nabije verwant.

Als de ziekte van mijn dochter ter sprake komt, knijpt mijn keel dicht, mijn stembanden worden van schuurpapier. Troostend legt de man zijn hand op mijn schouder.

Het is donker en ieder is vertrokken, stil. Iemand bonkt tegen de deur, ik schrik.

De monteur staat in de deuropening en brengt me een pakket met heerlijke hapjes en limonade.

’s Ochtends word ik wakker en open de deur. Helder daglicht stroomt mijn slaapvertrek binnen. Buiten sta ik alleen op het lege sportcomplex. Later in het gemeentehuis wordt ik opgewacht door de burgemeester.

Hij stempelt mijn pelgrimspas en neemt afscheid. Hij overhandigt een vaantje van Bemposta met een lieve brief.

Na Bemposta is het druk op de verkeersweg, de N2. Bij naderende vrachtwagens maak ik ruimte door in de berm of in een greppel te wachten. De truckers kunnen bij tegenliggers anders niet uitwijken. Veel vrachtwagens zijn hoog beladen met bast van de kurkeik. Ik betwijfel of dit product voor Portugal lucratief is. Bij een grote kurkfabriek loop ik het terrein op. Hier wordt de kurk verwerkt voor isolatie, wand en vloerbedekking enz. In open loodsen staat het halffabricaat, blokken kurk, klaar voor transport.

ABRANTES

Onderweg

De Taag

Abrantes langs de Taag

Paulo Brandweer

De huizen langs de Taag bij Abrantes worden weerspiegeld in de rivier.

Na een bezoek aan het fraaie oude centrum op de heuvel loop ik naar een nieuwe wijk aan de achterzijde. Er staat een nieuwe brandweerkazerne waar ik de dokterskamer krijg.

Een brandweerman spreekt Engels en leidt me rond.

In de kantine van de kazerne volgt iedereen 's avonds het voetballen. Aanhangers van Benfica en FC Porto krijgen het snel aan de stok met elkaar

De fourier van de kazerne, Paulo, maakt zich zorgen over de zwakke economie van Portugal. Hij vreest voor de toekomst van zijn kinderen, zeven en elf jaar oud.

Hij verdient € 1000,-/maand en zijn vrouw heeft geen werk. Hoe kan hij alle rekeningen betalen? Ik krijg van hem T shirts mee van de brandweer voor mijn kleinkinderen.

De GPS blijft mijn betrouwbare hulp. Na een afdaling volgt de vruchtbare vallei van de Taag met groene velden en levendige kleurrijke dorpjes. De rivier links van mij ligt verscholen achter het groen.

CONSTANCIA

De rivier komt pas 's middags tevoorschijn bij het plaatsje Constancia. De rivier de Zezere vanuit het noorden vloeit daar samen met de Taag. De kazerne is, evenals de meeste huizen in het dorp, tegen een helling gebouwd.

In een grote zaal waar allerlei rommel ligt opgeslagen, liggen aan een zijde drie slaapzaaltjes. Elk zaaltje staat vol stapelbedden, waar niemand gebruik van maakt. Ik mag uitkiezen, maar geef de voorkeur aan mijn schone slaapmatje op de vloer

Ik wordt uitgenodigd voor de maaltijd met de ploeg aan een lange tafel. Het menu bestaat uit soep, migash (een kleffe prut van aardappelen met bonen en groente) en bacalhau, met tot slot een wijntje, likeurtje en koffie.

Kroeg en Winkel

De Taag

Constancia

Constancia

Het dorp bestaat uit verscholen straatjes die het snelst via trapjes bereikbaar zijn.

Ik ga op het geluid van stemmen af en beland op het dorpsplein. Beneden aan de oever van de rivier wachten kano's op toeristen. Op het hoogste punt staat een monumentale kerk.

Het plein voor de kerk wordt opgesierd door een fraai gestileerde boom met een heldergroen bladerdek. Door de hoge positie van het plein heeft men een wijds uitzicht.

Beneden slingert het zilvergrijze lint van de rivier. In de verte ontdek ik boven op een heuvel de contouren van Abrantes.

Van deze rijke schoonheid kan men niet leven. Daarom dampen de schoorstenen van een papierfabriek aan de overzijde van de rivier er lustig op los.

Op een stenen trapje van een voormalige pastoriewoning tegenover de kerk zit een 30 jarige man. Hij werkt in een kopermijn in Beja (200 km zuidoostelijk)

Zijn Portugese vriendin is muziklerares. Ze komt bij ons zitten en vertelt met een gerekt melodieus Vlaams accent dat ze in België gestudeerd heeft voor Beiaardier.

Zij heeft gespeeld in diverse Belgische en Nederlandse kerktorens. Ze geeft muziekles.

Haar droom is om in Constancia een carillon te installeren. Zo'n carillon begroot ze op een half miljoen Euro. Gezien de huidige economie denkt ze eerder aan een mobiel exemplaar.

In het donker lijkt het dorp betoverd. De heuvels zijn bedekt met heldere lichtjes.

In de kazerne klinkt tot diep in de nacht lawaai.

's Ochtends is het in de kazerne doodstil, ieder is nog in diepe rust.

Zachtjes pak ik mijn rugzak in, loop de trappen op en begroet de wacht, die zich vermaakt met de computer.

Buiten het dorp loopt een weg langs de rivier door een wonderlijk mooi groen gebied.

De Zezere stroomt tientallen meters lager langs.

Na een bocht verdwijnt de rivier tussen het groen. Mijn pad gaat omhoog en ik verlaat het dal.

Boven op een plateau wandel ik tussen akkers. De open velden bieden weer vergezichten.

Hierna daalt de weg tot aan een stuwmeer.

De koffie laat vandaag lang op zich wachten. Wanneer ik eindelijk in een café van mijn espresso nip, ontdek ik dat ik van mijn uitgezette spoor ben afgeweken.

In mijn GPS zit een Portugese topokaart waardoor ik via verbindingspaadjes iets verder weer kan aansluiten op de route.

Smalle paadjes kronkelen door het glooiende landschap met hier en daar plukjes huizen. Ook hier geeft de GPS nauwkeurig de route aan.

In de strakblauwe lucht brengt de wind onrust en komen wolkjes overdrijven.

Rond de middag verschijnt op een kruispunt een café dat zelfs open is.

Mijn lunch is een aangename verrassing: belegde broodjes met koel bier. Al mijn proviand, zelfs noodvoorraad was helemaal op.

TOMAR

Dan plots bereik ik via een paadje Tomar, alsof ik achterom een huis binnenloop. Dorst, warmte, droog, drinken. Het eerste terrasje betekent een klokkende verfrissende pul bier drinken. Een Portugese vrouw uit Berlijn is hier op vakantie. Ze heeft een huis gehuurd. Haar moeder woont in Tomar. Ze legt uit hoe ik in de oude stad en bij de brandweerkazerne kom. Ze praat heel enthousiast over de smalle straatjes in het oude gedeelte van de stad. Bij een bezoek aan de oude kerk Santa Maria Dos Olivais laat een gids me details zien, zoals de Jakobsschelp in het voorportaal en het overdekte aanbouw, een pelgrimsverblijf.

Igreia de Santa Maria dos Olivais

Is de moederkerk van de orde der tempeliers. De vroeg-gotische kerk werd in de 12e eeuw gebouwd, maar heeft nadien heel wat wijzigingen ondergaan. Vrijwel alle meesters van de orde liggen hier begraven.

Tomar

Tomar (betekent rivier) ligt in het dal van de Rio Nabão, een zijrivier van de Rio Tejo. Tomar wordt omringd door heuvels, maïsvelden, dennenbossen, olijf- en eucalyptusbomen en bepaald door één bouwwerk, een klooster annex burcht op een heuvel. Deze burcht werd gebouwd op instigatie van twee elkaar opvolgende ridderorden. Dit waren religieus-militaire verenigingen van ridders, die zich tot taak hadden gesteld het Heilige Graf in Jeruzalem en de pelgrims op hun tocht daarheen te beschermen. De combinatie van monnik en ridder was in de Middeleeuwen een normaal en geaccepteerd verschijnsel.

Vanwege het brandgevaar door de aanhoudende droogte en hitte is de brandweer verhoogd paraat. Toch kan ik genieten van bed en bad, maar slaap op het podium in een theaterzaal, onderdeel van de kazerne. Deze avond klinkt luid het alarm en een knipperend licht zet de zaal in een helrood schijnsel. Even daarna houdt dit op, maar weerkaatsen de blauwe zwaailichten van de uitrukkende brandweerwagen door de donkere ruimte.

Tomar heeft veel historische bezienswaardigheden die ik graag wil zien. Daarvoor mag ik een nacht langer blijven, mits ik erover mijn mond houd.

's Morgens, na een lange verkwikkende twaalf uur durende nachtrust, verorber ik mijn geweekte mariakaakjes op het lange balkon van de theaterzaal op de eerste etage. Voor me zijn talrijke canvas zeilen gespannen van de marktkramen. Vroeg in de ochtend is de markt opgebouwd. De markt betekent een verkenningstocht tussen de rijen met kleurrijke waren en producten die verschillen van wat we gewoon zijn of die we kennen. Aan de overzijde van de rivier ligt de oude stad met smalle straatjes, fraaie gevels verfraaid met azulejos (gedecoreerde tegels)

Achter het centrale plein loopt een bochtig pad steil omhoog naar het Convento. Vanaf het plein beneden lijkt de burcht boven op de heuvel niet erg groot. Boven blijkt achter de muren een groot indrukwekkend kloostercomplex schuil te gaan.

Tempelier

Het rode kruis der Tempeliers

Orde van de Tempeliers(Templarios)

Deze in 1119 opgerichte orde had zijn hoofdzetel in Jeruzalem. De leden van de orde droegen een witte mantel met een achtpuntig rood kruis op de borst. Aan het hoofd van de orde stond een grootmeester.

De Portugese tak, de 'Ordem da Cavalaria do Templo', kortweg Templários, had zijn zetel in Tomar.

Naast Kruistochten naar het Heilige Land waren zij nauw betrokken bij de strijd tegen de Moren op het Iberisch Schiereiland. De orde werd beloond met burchten en landgoederen. Filips IV de Schone, koning van Frankrijk klaagde de tempeliers aan wegens zedeloosheid, verwereldlijking en machtsmisbruik. Het bezit van de orde in Frankrijk werd geconfisqueerd en paus Clemens Vontbond in 1312 de gehele orde.

In Spanje en Portugal stuitte dit op groot verzet. Paus Johannes XXII, Clemens' opvolger, schonk daarop de Iberische vorsten het recht nieuwe orden te stichten en deze toegankelijk te maken voor de vroegere tempeliers.

In 1319 stichtte koning Dinis hierop de orde der Christusriders, Ordem da Cavalaria de Nosso Senhor Jesus Cristo, die in 1350 door paus Julius III verbonden werd met de Portugese kroon. In 1356 vestigden de ridders zich in Tomar. Na de verdrijving van de Moren kreeg de orde als opdracht: de vergroting van de Portugese koninklijke macht. Hendrik de Zeevaarder en Manuel I werden grootmeesters en gebruikten de orde voor hun idealen. De orde financierde de ontdekkingsreizen en verzorgde de bekering tot het christendom van de 'ongelovigen'. Hun symbool het achthoekige, rode kruis, overgenomen van de tempeliers, werd een begrip. In 1523 bepaalde João III in 1523 dat het religieuze aspect de boventoon moest gaan voeren. De orde werd weer een zuivere monniksorde. In 1789 volgde de secularisatie en bij de val van de monarchie in 1910 werd de orde opgeheven.

Eetzaal Convento

Charola

Convento Binnenhof

Convento de Cristo

. De Tempeliers bouwden in de twaalfde eeuw een gefortificeerd kasteel en een tempel. Het meest indrukwekkende deel van het Convento, de Charola, is afkomstig uit deze tijd en geïnspireerd op de Heilig Grafkerk in Jeruzalem. Deze tempel is zestienzijdig, en daarmee vrijwel rond, en heeft in het midden een octagonaal hoogaltaar. Van de Byzantijnse wandschilderingen is hier en daar (op de boog) nog iets zichtbaar. De rest van de decoraties is manuelino en renaissance (stucwerk, kleurrijk beeldhouwwerk en schilderijen). Het verhaal gaat dat de Tempeliers hier te paard de mis bijwoonden.

In een gang van het convento is een steen gemetseld met de tekst:

”Bakery workshop and oven dated from 1541. These used to serve the convent and also pilgrims.”

Na mijn uitgebreide bezoek aan het klooster loop ik naar beneden naar de oude kern van Tomar. In een traditioneel Portugees restaurantje wandel ik langs de tafeltjes en kies tussen de etende gasten het lekkerste gerecht. Daarmee vermijd ik het risico om het verkeerde gerecht te bestellen van de moeilijk te ontcijferen menukaart. Bacalhao is het favoriete gerecht. Ik kies een smakelijke medio dose (halve portie) fricandeau. Het is een flinke hap. De schaduw in smalle steegjes beschermen me prima tegen de hardnekkige zon. Ik dwaal door de steegjes, op zoek naar de synagoge en ontdek voor me op een regenpijp de vertrouwde gele Jacobsschelp die in de richting van Compostela wijst. In de kerk, in etalages, in winkels hangen foto's of staan tabuleiros van het grote kleurrijke volksfeest.

Festa dos Tabuleiros

Eens in de twee á drie jaar wordt begin juli in Tomar het Festa dos Tabuleiros gehouden, georganiseerd door de in de 14e eeuw door Rainha Santa, de heilige koningin Isabel, gestichte Broederschappen van de Heilige Geest. Deze broederschappen deelden brood, wijn en vlees aan de armen uit. Het feest duurt vier dagen en bestaat uit vuurwerk, stierengevechten, muziek en dans en andere folkloristische activiteiten. De straten worden versierd met slingers, bogen en papieren bloemen. Het hoogtepunt is de processie op zondag. Vierhonderd jonge mannen, zwarte broek, wit overhemd en een gekleurde das, begeleiden een gelijk aantal jonge meisjes, witte jurk en gekleurde sjerp, in een optocht. De meisjes dragen moeizaam balancerend op het hoofd, een tabuleiro, een plank of mand opgetuigd met een dertigtal broden en versierd met papieren bloemen en korenaren. Deze toren is vaak net zo hoog als de meisjes zelf lang zijn.

Na mijn uitgebreide kennismaking met de historische stad ga ik terug naar de kazerne.

Daar stapt kwiek Tomo, een 24 jarige tengere Japanner, de theaterzaal in.

Hij is van Tokyo naar Bilbao gevlogen, heeft daar een tweedehands mountainbike gekocht en is vanaf Bilbao via Santiago de Compostela naar Tomar gereden. Zijn zwerftocht eindigt in Parijs waar hij op het vliegtuig naar Tokyo zal stappen.

Zijn beroep is kok. Totaal is hij nu ruim twee jaar onderweg. Soms werkt hij onderweg in restaurants, waar hij kennis wil maken met de regionale keuken. We halen samen boodschappen in een supermarkt en drinken onderweg een pilsje.

Buiten is het donker. Op het terrasje van een café schuiven we aan bij het tafeltje van Mario.

Deze werkt bij een bedrijf, waar Nederlandse vrachtwagens bloemen afleveren.

Zijn hobby is fietsen, vandaar dat hij zeer geïnteresseerd is in routes naar Fatima en Compostela. Mario wil dezelfde avond Tomo een geliefde specialiteit van de Portugese keuken laten proeven. In het donker sjokken we achter hem aan naar het restaurant van een vriend en eten fransesinha. (Vlees, brood, Kaas)

Tot tegen middernacht keuvelen we verder aan ons tafeltje in een knusse steeg van het middeleeuwse Tomar.

Thuis houden wij, Mario en ik, met Tomo contact via Facebook.

Onze Japanse vriend meldde dat hij na Tomar met zijn fiets naar Cordoba is gereden en vervolgens naar Tarifa.

Zijn fietstocht stopte toen zijn fiets in tweeën brak. Repareren lukte niet. Uiteindelijk is hij met de bus verder gereisd.

Vanaf Parijs vloog hij via Maleisië naar Tokyo.

Markt

Plein met Burcht boven

Terie Mario Tomo

Wasplaats

Onze matrassen liggen tegenover elkaar op het podium. Tomo reist zonder slaapzak of dekens. De volgende ochtend bindt hij zijn bagage op de drager, die met metaalstrippen is verbreed. De rugzak hangt hij om zijn schouders.

We gaan beiden een andere richting op. Tomar-Fatima is 35 km en een zware kluit.

De route is prachtig.

Wandelen over veldweggetjes door een vruchtbaar gebied met kleine perceeltjes grond, waarop groente gekweekt wordt.

De koffie laat weer lang op zich wachten, maar de speciale beelden onderweg maken veel goed. Een oma en haar kleinzoon zijn aan het werk bij een wasplaats.

Ze zepen de natte lappen eerst in, borstelen verwoed, wringen, slaan en spoelen tot ze tevreden zijn over het resultaat. Overal is de levenswijze van de mensen die hier wonen zichtbaar. Vaak stop ik even om rond te kijken of te genieten van het uitzicht. Deze zware etappe wordt verlicht door de landelijke taferelen. Het vormt een prima afleiding.

Elke kroeg betekent koele pils en een gezellig praatje. Mijn droge keel snakt in deze hitte naar de verfrissende Sagres. Ik merk geen nadelige gevolgen bij het lopen.

Het laatste stuk naar Fatima is weer een lange klim naar boven. De laatste loodjes wegen het zwaarst, vooral als ik moet omlopen naar de kazerne omdat de weg afgesloten is.

Koele Pils en een Praatje

Onderweg

Perceeltjes Grond

FATIMA

Ik moet omlopen via het Sanctuarium. Daardoor loop ik langs winkels met reli-handel vooral Mariabeelden in diverse maten en kleuren, de Fatima-hotels, toeristenbussen en winkelende bezoekers.

Het plein van het Sanctuarium lijkt groter dan het Sint Pietersplein.

Hoewel er tegen de schemering mensen rond dwalen, overheerst nu de leegte.

De lichtbruine waskaarsen in de rijen plastic bakken worden gretig gekocht.

Mensen lopen langs met bossen kaarsen of lange kaarsstaven en sluiten aan in de rijen bedevaartgangers om de kaarsen te branden. Dat blijkt een hachelijk gebeuren.

De bossen geofferde kaarsen zorgen voor een groot vuur.

De rij wachtende pelgrims beweegt langzaam langs het vuur en telkens worden nieuwe bossen kaarsen in de vlammen geworpen.

Manshoge kaarsen verliezen in de nabijheid van het vuur hun zelfvertrouwen, worden zacht als nerveus wiebelende spaghetti'slierten.

Tijdens mijn tocht door Griekenland werden in Grieks-orthodoxe kerken dunne waskaarsen met eerbied voor de iconen geplaatst en voorzichtig aangestoken. In Fatima is door de drukte en gretigheid de kaarsendevotie grover en gulziger.

De sfeer en de gezangen in Fatima treffen me diep.

Ik wordt meegezogen in de stroom van devotie der pelgrims en de rituelen.

Stukken wrakhout drijven als verbrokkelde dromen door mijn geest;

Angst om te verliezen van wat dierbaar is en geluk met kostbaar moois.

Mijn gedachten zijn als machteloze gebeden voor gekoesterde wezens met elk zijn leed.

Mijn hart zweeft naar een ongekende sfeer.

Tranen wellen, een intens gevoel, mijn hart vloeit over.

Mijn geloof is te wankel om integer de simpele vraag te kunnen stellen: "Bescherm mijn dierbaren."

Toch roepen mijn angsten op deze plek:

Bescherm mijn dochter, omdat ik zonder haar niet compleet ben.

Bescherm mijn kleinkinderen; ze hebben nog zoveel beloften in zich.

De kazerne in Fatima is niet groot. Aan de overzijde van een brede weg heeft de brandweer een leegstaand winkelpand in gebruik die dient als opslagruimte. De ramen van de voorpui aan de straatzijde zijn verduisterd door grijze vuilniszakken. Hier slaap ik op de vloer..

Moe ga ik eerst rusten, zaterdagavond, donker. Dan klinkt het gezang "Ave Maria" zacht in mijn slaapruijnte. Het bedevaartsoord en de kazerne liggen vrij dicht bij elkaar.

Ave Maria:

Gelukkig kan ik nog even voor sluitingstijd wat eten halen bij Pinge Doce, een supermarkt dichtbij.

Dan weer naar mijn hok, moe. Ik moet de weg oversteken om me in de kazerne te kunnen wassen. De dienstdoende wacht gaat mee terug om de deur te openen volgens “voorschrift.” Ondanks dit kleine ongemak bof ik met mijn slaappleaats vlakbij het bedevaartsoord “Onze Lieve Vrouw van Fatima”.

Sanctuarium Fatima

Zondagsmis

Pelgrims uit verre Landen

Franciscaanse Orde

Deze Zondagochtend bezoeken veel pelgrims het Sanctuarium. De zon schijnt onbarmhartig, waardoor het grote plein een enorme braadpan is. Leden van de Franciscaanse Derde Orde uit verschillende portugese dorpen wachten met hun kleurrijke vaandels tot de suppoosten de chaos te lijf gaan en er een keurige rij van maken. De suppoosten communiceren via hun walkietalkies en regisseren de plechtigheid. Een deel van het publiek zit aan weerszijden van het centrale altaar op stenen trappen. Een groot deel van de bedevaartgangers zoekt beschutting in de schaduw aan de zijkant van het plein. Een priester achter een microfoon probeert samen met de met de toeschouwers liederen te zingen. De samenzang gaat gebrekkig, dus blijft de dirigent een solist, die zichzelf eenzaam en onvermoeibaar door de liederen ploegt.

Achter glas nauwelijks zichtbaar vanaf het plein zingt een koor met orgelbegeleiding.

Door de speakers galmen de liederen over het plein.

Het gebeuren grijpt mij aan, terwijl ik nauwelijks begrijp waardoor dit komt.

Is het de sfeer van verbondenheid ?

Zijn het mijn jeugdherinneringen aan Het Rijke Roomse Leven?

Zijn het de mensen die ik hier gedenk?

Is het mijn dochter, die herstellende is ?

Of zit ik net op het emotionele breekpunt tijdens een tocht?

Tijdens de misviering voel ik tranen. Hoe kan ik hier iets vragen voor naasten, wanneer mijn geloof in de kerk zo geërodeerd is? Dit is een plek om te danken voor de goede dingen in mijn leven en de fijne mensen die ik tijdens de tocht heb ontmoet.

Maria

Op meerdere plekken zie ik afbeeldingen van mensenzielen in het vagevuur Zij smeken Maria om voor hen te pleiten bij haar zoon, Jezus, voor verlossing uit het vuur.

Dit is een geloof gebaseerd op angst.

Priesters begeleiden de groepen buitenlandse pelgrims. Via de microfoon vertellen ze het bedrag wat ze bij zich hebben om te schenken aan het Sanctuarium. Even verandert Fatima met deze “commercials” in een slim geregisseerde financiële onderneming.

Een lange rij priester daalt achter elkaar de trappen af.

Ze verspreiden zich langs de hekken over het plein en delen de communie uit. Naast elke priester loopt iemand met een parasol om de priester te beschermen tegen de brandende zon. Na de mis zwaaien alle bedevaartgangers uitbundig met vlaggetjes.

Sacramentsprocessie

Sacramentsprocessie

Lichtprocessie

Deze avond wordt vanaf een zijaltaar het rozenhoedje gebeden. Dit gebeurt elke dag maar nu op Zondag is het speciaal. Vertegenwoordigers van elke groep mogen de Weesgegroetjes voorbidden ingeleid door hun aalmoezenier die in de eigen landstaal de mensen toespreekt. Er wordt achtereenvolgens gebeden in Kroatisch, Italiaans, Frans, Engels, Pools, Vietnamees en Duits.

Hier ervaar ik dat pelgrimeren de verbondenheid tussen mensen versterkt. Jammer dat deze eenheid beperkt wordt tot de Roomse leden. Zonder dit stempel is het een viering van eenheid, verbroedering, samen zijn en solidariteit.

Na Fatima loop ik in noordoostelijke richting om de aansluiting te maken met de route van Lissabon naar Compostela.

De GPS loodst me door de bebouwde kom en wijst me dan een steil aflopend pad richting Ourem.

Het is volkomen stil op het pad, dat kronkelt over de heuvels in het natuurgebied. Voor me doemt in het landschap een hoog imposant aquaduct op..

Aqueduct

De resten van het Aqueduto de Pegões Alto. Het is gebouwd door architect Filippo Terzi 1593-1614. Het aquaduct regelde de watertoevoer van het Convento in Tomar (5 km lang met 180 bogen)

In de verte verschijnen op een heuveltop de contouren van een kasteel. Ik loop door een vruchtbare streek met kleurrijke dorpjes, lieflijke huizen naast kleine wijngaarden.

De route in de GPS is prima, dankzij de goede topokaart van Portugal en de sporen (tracks) die ik thuis op mijn computer heb uitgezet. Ik koos voor kleinere paden en probeerde daarbij rekening te houden extreme stijgingen. Elk spoor kon ik bekijken via Google Earth en wijzigen wanneer ik een beter traject vond.

Mijn bakkie koffie drink ik vanochtend in een modern cafetaria.

De eigenares is in Winnipeg ,Canada , opgegroeid. Ze heeft haar man hier ontmoet tijdens een familiebezoek. Samen runnen ze dit cafetaria. Het cafetaria heeft enkele Canadese trekjes. (Tim Horton) Ze bakt zelf lekkere hapjes voor bij de koffie. Ik smul er van.

VILA NOVEM DE OUREM

Voor ik in Ourem de kazerne binnenstap sla ik wat noodvoorraad in bij de Lidl.

De brandweer stuurt me voor een slaapplaats door naar de kerk.

De kerk is verlaten, terwijl alle deuren open zijn. Voor het plein in de lome warmte wachten taxi's op klandizie. De chauffeurs zitten op een muurtje in de schaduw van de huizen.

Ik schuif bij hen aan op het muurtje. Zij wijzen me waar de pastoor woont.

De vriendelijke priester loopt met me mee naar het parochiehuis. Daar is volop ruimte.

Ik kies een grote kamer uit. Zonder de ballast van mijn rugzak kan ik het stadje Ourem bekijken. Ik bezoek enkele Portugese kroegjes en eettentjes. Vaak liggen deze verscholen op binnenplaatsjes. Het zijn sobere gelegenheden waar toeristen meestal voorbij lopen.

Het zijn eenvoudige kale schuren met enkele houten banken en ergens een waterkraan.

Deze gemakkelijke goedkope plekken zijn lokale ontmoetingsplekken waar men gezellig kan bijpraten onder het genot van een drankje. Er hangt een eigen simpele lokale sfeer.

De wijn wordt rechtstreeks uit het vat getapt in een klein of groot glas voor bijna niets, barbecuevlees wordt gepropt tussen een homp brood. Mijn kaken schrikken er van.

Klanten in de kroeg reageren verbaasd als men hoort van de voettocht door Portugal.

De lange afstand en het alleen lopen zijn zaken die men niet begrijpt.

Pelgrims Fatima

Water uit Bron

Wijn uit het Vat

In het parochiezaaltje ontmoet ik de huishoudster. Zoals meerdere Portugezen die ik eerder ontmoet heb, spreekt zij ook Frans. Ze vertelt dat in Ourem tamelijk veel pelgrims komen. Ze zijn in deze parochie welkom. Men stelt deze ontwikkeling op prijs.

Na Ourem staan knusse huisjes speels verspreid door het groene golvende landschap. Op een weg, die onder me langs loopt, hoor ik geluid van stemmen en spetterend water. Beneden me ontdek ik een groepje mensen, die hun talrijke plastic 5 liter flessen vullen bij een bron. Een fles schiet los uit zijn hengsels en zinkt naar de bodem. Dit gebeurt vaker; de bodem ligt vol flessen.

Ik ga naar het groepje, waar een vrouw Nederlands spreekt. De vrouw is 65 jaar, van origine Nederlandse. Ze ontmoette haar Portugese man, toen deze in de scheepsbouwindustrie in Nederland werkte. De man van 80 jaar ziet er nog vitaal uit. Het echtpaar heeft een huis in Caxarias en een in Lissabon. Ze wonen het meest in Caxarias en verbouwen daar ook hun eigen voedsel. Ze hebben een goed leven hier.

Na de schrale Alentejo is Portugal hier het land waar alles weelderig groeit op kleine grondperceeltjes. Ieder gaat zuinig om met elke restje grond. Men leeft van kleine stukjes akker en een kleine wijngaard, een moestuintje en wat dieren voor de slacht.

Even verderop ontdek ik een blauwe en gele pijl op een elektriciteitsmast, Fatima en Compostela.

In de verte zie ik mensen met reflecterende veiligheidsvesten. Ze staan half op de weg en zwaaien met stokken naar het tegemoetkomende auto's. Aanvankelijk verkeer ik in de veronderstelling, dat er wegwerkzaamheden zijn, maar dichterbij gekomen blijken het Fatima pelgrims te zijn, die naast elkaar lopen.

Ourem

Wardin

Overstekende Bejaarden

Bardeur

FREIXIANDA

Onder de onbewolkte hemel in de hitte bereik ik Freixianda. In de eerste bar onder het genot van bier hoor ik de geschiedenis van het dorp. Hierna noem ik Freixianda “ het dorp van de emigranten.”

Een man van 83 jaar, de vader van de vrouw achter de tap vertelt het verhaal.

Vroeger in een economisch moeilijke periode, waren alle mannen uit het dorp genoodzaakt om in Frankrijk te gaan werken. Sommige vrouwen gingen met mee, anderen bleven in het dorp achter. De oude man is weer terug in zijn dorp, waar zijn dochter nu de bar beheert. Zijn vrouw is overleden, een dochter woont nog in Frankrijk en een zoon is overleden. De man diept uit een kast zijn paspoort en enkele familiefoto's op. In het kort heeft de man de tragiek van Freixianda geschetst.

Ook hier kan ik terecht bij de brandweer. Eerst mijn slaapmatje in de hoek van een grote zaal, douchen en kleren wassen.

Daarna steek ik het lege plein over naar het café voor een kop koffie. De meeste mensen spelen in de lotto. Aan een tafeltje zit Adelino, een man van ca. 80 jaar. Hij heeft met zijn gezin lange tijd in Duitsland gewoond. Zijn echtgenote Carma werkte als schoonmaakster op een school terwijl Adelino handelde in gebruikte trucks. Alle kinderen zijn na hun studie in goede banen terecht gekomen. De kleinkinderen zijn bijna allemaal volwassen, zodat Adelino en Carma nu ook achterkleinkinderen hebben.

Adelino Wijnvaten

Carma

Olijven voor het Persen

In 1980 hebben ze hun grote huis gekocht voor 60.000 DM, waar ze nog met plezier wonen. Adelino nodigt me uit in zijn huis. We halen mijn spullen op in de kazerne.

Adelino kent de mensen, dus er wordt druk gebabbeld. Hun huis staat in een klein gehucht; Ribeira de Farrio

Ik slaap beneden in de royale basement. Onze conversatie verloopt gemakkelijk in de Duitse taal. Via Adelino en Carma krijg ik een beeld van hun leefwijze. Ook zij kweken hun eigen groente en fruit.

Samen drijven we tegen de schemering de kippen naar het nachthok, terwijl de hond ons kwispelend gezelschap houdt. Hier kunnen het echtpaar in hun kleine koninkrijk, zolang ze in staat zijn om alle klusjes zelf te doen. Beiden weten van aanpakken. Binnenshuis stelt Carma de regels. Ook de hond respecteert dat. Het dier mag bij haar geen poot over de drempel zetten.

Voor de royale woning staat een hoge palmboom, die ze als plantje 20 jaar geleden uit Duitsland hebben meegenomen.

Tijdens een wandeling met Adelino en de hond door de omgeving belanden we in de tuin van een vrijgezelle man. Eerder woonde deze samen met een vriendin. Ze is weg en Adelino weet er het fijne niet van. De buurtgenoot heeft in Toronto gewerkt en viel in de bouw van een etage omlaag. Hij kreeg een uitkering waarmee hij in Canada niet kan rondkomen. In Portugal

lukt het wel. Hij leeft hier alleen en zegt dat we wel op elkaar lijken. Hij zou graag tochten maken, maar dit nooit alleen aandurven.

Met zijn quad rijdt hij door het maïsveld een strook maïs plat. Daar mogen zijn pony's van eten. De eigen teelt in Portugal dient als voedsel. Het houden van pony's is hier een luxe en wordt ervaren als verspilling. Ook Carma en Adelino leven vrij sober.

Adelino zet me de volgende dag af op mijn geplande route, de oude Romeinse Weg.

Mijn kaartoriëntatie stemt niet overeen met de gegevens van de GPS. Dit werkt verwarrend, maar de GPS route binnendoor blijkt juist. Halverwege dit stuk staan pijlen naar Fatima en Compostela. Alvaizere ziet er verzorgd en welvarend uit. De bospaden ontsluiten een mooi natuurgebied. Nieuwsgierig onderzoek ik een fraai maar vervallen onbewoond kasteeltje. Struiken rondom dragen nog bloesem. Op een vervallen muurtje van prieeltje, bedekt met kleurige bloemen, pauzeer ik.

Mijn hebberige Hollandse hersens spelen met de gedachte om zo'n kasteel te willen bezitten en het te reanimeren. Het gebouw roept fantasieën op over zijn geschiedenis en zijn bewoners. Mijn drang om niet gebonden en vrij te zwerven verwerpt deze gedachte. De afgelopen jaren heb ik tijdens tochten onbelemmerd kunnen genieten van talrijke onvoorspelbare en unieke evaringen. Verzamelen en vasthouden is extra ballast, extra zorg en betekent je vastklampen aan een verdwijnende illusie, zoals een kind vraagt: "Nog een keer!"

Regelmatig moet ik stoppen vanwege de pittige hellingen. Aan de constante hitte en de voortdurende inspanning raak ik gewoon. Het zweet uit de poriën blijft als een glimmende emulsie op mijn huid liggen, mijn kleren zijn doorweekt.

Hout sprokkelen

Huis met pijl Santiago

Schapehoedster

Mijn gedachten slaan op de vlucht en maken uitstapjes; beelden van thuis, de kleinkinderen zorgen voor binnenpretjes en binnengeluk. Welke dag is vandaag, op tijd in Porto zijn voor het vliegtuig terug naar huis.

Het dagelijks leven heeft onderweg een eigen ritme van tijd. Het mist de markeringen zoals die thuis zijn, de ochtendkrant, de TV, de verplichtingen enz. Tijd speelt hier een ondergeschikte toevallige rol. Licht en donker, zonsopgang en ondergang zijn de voorname en praktische bakens. Mijn hersens staan in de spaarstand.

ANSIAO

In deze streek zijn de mensen pelgrims gewoon. In Ansiao kloppen pelgrims regelmatig bij de brandweer aan voor een slaappleaats. Ook hier vind ik weer een bescheiden hoekje in de grote zaal. Douchen... mijn extra onderbroek is weg. De vorige nachten in het huis van Carma en Adelino lagen hun kleren naast mijn bed. Mijn onderbroek is waarschijnlijk tussen de kleren van Adelino terecht gekomen. Gelukkig hebben we dezelfde maat.

Bij de wachtcommandant leen ik een schaar en knip de pijpen van mijn lange onderbroek. Mijn slaapzaal ligt aan een kant van de brandweergarage, de manschappen slapen aan de andere zijde. Daardoor heb ik hier nauwelijks contact met de ploeg.

Dan zwelt plots het geluid van een zware sirene aan. Een blauw schijnsel van zwaailichten en grommende motoren, ieder komt in actie. Brandweerauto's schieten de garage uit, zwenken de verkeersweg op en passeren gevaarlijk overhellend een rotonde. De lichten van de voertuigen bewegen zigzaggend als de voertuigen in de heuvels naar de bosbrand rijden.

.Vanuit mijn raam kan ik het blauwe flikkerende schijnsel volgen totdat het verdwijnt tussen de bomen. De volgende dagen verschijnt de markering van gele pijlen langs de bospaden.

De blauwe pijlen naar de wonderen van Maria in Fatima verliezen het in aantal van de gele pijlen die de zoekende ziel naar de heilige Jacobus in Compostela leidt.

Omdat het frisser wordt trek ik een extra shirtje aan. De lucht betreft en dreigt met regen. Tijdens de koffie bij een benzinepomp verzekert men, dat er geen regen komt. De klanten concluderen dat , doordat er boven locaties van de bosbranden geen rook opstijgt.

Santiago-weg

Onderweg

Slingerpaden door bossen

Nieuw baken naar Santiago

Het traject van Ansiao naar Condeixa gaat door een wijds ruig natuurgebied. Eerst loop ik uren lang door bossen over heuvels met steile afdalingen. Daarna wijken de bomen en ik loop ik door een wijds landschap, waar weer overal verspreid huisjes staan met wijngaarden en olijfbomen. Heuvels rondom dienen als omlijsting. In het dorpje Zambujal staan chique nieuwe borden met opschrift Caminho de Santiago..

Vanaf Torre de Vale staan de gele pijlen al in het gelid voor passerende pelgrims.

Wat tot nu toe overal in Portugal goed ging, gaat nu mis.

CONDEIXA-A-NOVA

Condeixa-a-Nova zoek ik tevergeefs een plek om te overnachten. De brandweerploeg bestaat uit vrouwen, die keurig aangeven dat het niet toegestaan is om er te overnachten. De weigering klinkt wat onbeholpen en idem dito het bedenken van een alternatief. Het gemeentehuis is al dicht, dus rest me alleen nog de kerk.

Daar is de pastoor nog niet aanwezig, ook niet een uur later op de afgesproken tijd.

Terwijl ik wacht op de pastoor strompelt op het kerkplein een wonderlijke verschijning. Een jonge vrouw loopt met twee stokken verwaasd over het plein. Ze draagt een grote kaki hoed en herhaalt telkens: "Oh my feet."

Jane, een Amerikaanse juriste, is deze ochtend ook gestart in Ansiao en heeft hetzelfde pittige traject gelopen.

Ze heeft nog geen slaappleats, is doodmoe en ten einde raad. Ze raadpleegt haar Ipad en ontdekt een luxe parador. Een nacht kost tussen €120 en €200,-. Ze verzucht dat ze met haar creditcard nog kan betalen. Ik wacht nog op de pastoor, die voordeliger is, en heb nog als alternatief overnachten in mijn tentje.

Ik vraag aan enkele voorbijgangers of zij voor Jane een goedkopere oplossing weten. Een man wijst haar een goedkoop pension.

Nadat mijn poging in de kerk niets oplevert doordat de pastoor niet komt opdagen, klop ik ook aan bij het pension.

Condeixa Zitbank met Azulejos

Na enig gemoedelijk gesjacher krijg ik een prima kamer voor € 17,50.

's Avonds ga ik naar de kleine receptieruimte, waar de beheerder uitrust.

Op TV is een voetbalwedstrijd. Jane verblijft in hetzelfde pension. Ze heeft last van blaren. De Frans sprekende Portugees (die haar naar dit pension bracht) haalt behulpzaam een verbanddoos en verzorgt haar voeten.

Daarna legt hij in het Frans de route uit die de Amerikaanse Jane de volgende dag moet lopen. Het taalprobleem lost de man op door de route met zijn vingers op haar benen uit te tekenen. Zijn vingers klauteren quasi per ongeluk langzaam omhoog, terwijl hij terloops een gemelijke blik naar de pensionhouder werpt. De vrouw veinst, dat ze zijn indiscretie niet merkt en volgt aandachtig zijn aanwijzingen. De Portugezen in het gezelschap spreken een tweede taal. De pensionhouder spreekt Duits en de man die Jane naar het pension heeft gebracht Frans.

Ik vertaal zoveel mogelijk, maar soms vergeet ik welke taal bij wie past. Het is ook een hand vol verschillende talen: Portugees, Engels, Duits, Frans.

Mijn Nederlands komt er niet aan te pas.

De Caminho Portugues loopt in een boog om Condeixa heen.

's Ochtends moet ik met mijn GPS een aansluiting maken op de Caminho. Doordat ik het noorden en het zuiden verwissel ontdek ik pas bij de Romeinse opgraving in Conimbriga de fout. De vorige dag liep ik hier ook langs.

Conimbriga is een archeologische vindplaats en herbergt de grootste Romeinse nederzetting van Portugal. Deze dateert van de 2^e eeuw N.C. De resten van deze nederzetting zijn het best bewaard gebleven.

Conimbriga

Condeixa-a-Nova

Gelukkig is dit stuk van de Caminho erg mooi en afwisselend. Op deze vrije zaterdag werken mensen gebukt in de veldjes en verzorgen de groenten in hun tuin, helpen elkaar en binden maïs in bussels bijeen of oogsten olijven door tegen de takken van hun olijfbomen te slaan. De olijven vallen op een zeil onder de bomen.

In de bossen voor het dorpje Palheira zijn op jagers actief. De afgelopen weken zag ik regelmatig jagers langsrijden. Hun jachthonden zaten in de laadbak van de pick-up of in een hokje op wielen, de hondenaanhangwagen. Zij helpen hun baasje door het wild op te drijven en de prooi op te halen. In het uitgestrekte bosgebied klinken korte droge schoten van jachtgeweren uit verschillende richtingen. Soms klinkt het zo dichtbij dat ik vrees dat men mij voor een konijn aanziet.

Een jager vraagt of ik thuis met mijn geweer ook op konijnenjacht ga. (coelho's)

Voorbij het bos daalt het pad en beland ik in het dorp Palheira.

Luid galmen de kerkklokken. Mensen lopen langs in hun beste kleding, jonge vrouwen dragen modieuze kleding. Ze lijken met hun bolle gesmokte jurken van satijn uit de etalage van een bonbonwinkel te zijn gestapt.

Ieder is op weg naar de kerk voor een huwelijksmis. Een Engels sprekende man nodigt me uit voor de dienst en wijst me een plek naast hem helemaal voor in de kerk.

Bruiloft in Palheira

Hij vertelt met enige trots, dat zijn vriendin Ave Maria zal spelen op haar viool. Als de viering begint, produceert ze met de strijkstok een vals en hakkelend Marialied. Na de plechtigheid wachten de aanwezigen buiten de kerk het bruidspaar op. Men strooit overvloedig rijst en bloemblaadjes. Daarna neemt de fotograaf het commando over. De bruiloftgasten stappen in de auto's en vertrekken naar de gelegenheid waar de receptie is. Even eerder stond ik midden tussen de mensen en de feestvreugde. Abrupt als ieder vertrokken is sta ik plots weer alleen voor de kerk. De kosteres brengt me enkele zakjes met bruidsuikers, waarna mijn Caminho weer verder gaat. De hitte vereist regelmatig drinkpauzes, dus elk café betekent koffie en bier.

COIMBRA

De stad Coimbra ontdek ik voor het eerst vanaf een hoog gelegen plateau. In het dal voor me stroomt op de voorgrond de rivier waarachter huizen verrijzen, als helwitte blokken die aan elkaar lijken te kleven. De zonnestralen worden weerkaatst tegen dit witte front. Er zijn in Coimbra twee brandweerkazernes, de vrijwillige en de beroeps-. Ik schat dat de kans op een slaapplek gering is, maar besluit eerst te beginnen bij de vrijwillige brandweer. De kazerne ligt in het oude centrum met legio pensions in de omgeving van de kazerne.

De brief van de gepensioneerde Commandant Kievits uit Oisterwijk werkt perfect en geeft de bij de commandant doorslag.

Coimbra Vrijwillige Brandweer

Slaapzaaltje

4-wieldrive

Een jonge spuitgast wijst me de weg naar mijn bed. Via een smalle trap en een halfduistere overloop komen we in een ruimte die door stalen kasten verdeeld is in vier compartimenten, drie slaapvertrekken met stapelbedden en een toilet- doucheruimte. De privacy bij het douchen en poepen is uiterst onzeker door de beveiliging met plastic gordijntjes aan iele doorbuigende elektriciteitsbuizen. Het ademt een sfeer uit van knutselen en improviseren. In de stad Coimbra loop ik door de smalle steegjes naar boven en zwerf door de oude stad. Ik vloek hartgrondig, wanneer ik de trappen voor de ingang van een kerk oploop. Ik loop op slippers en passeer bij de laatste trede een zuil. Achter de zuil schiet plots de hand van een bedelaar tevoorschijn. Ik schrik, verlies mijn evenwicht en stoot mijn gehavende teen tegen de stenen. Een vlamme pijnscheut gevolgd door een hartgrondige knallende vloek. Hierna let ik voortaan extra op bij pilaren. Er kan een bedelaar verstopt zitten. Negen uur 's avonds kruip ik als eerste in bed. Wanneer ik 's nachts uit bed ga om te plassen, zie ik dat alle lege bedden bezet zijn en klinkt vanuit richtingen gesnurk opgevrolijkt door een plaatselijke scheet. Slapen bij de brandweer is best gezellig. Wanneer ik de volgende ochtend afscheid wil nemen, gaat het alarm af waarna het ploegje naar de compacte four-wheel truck loopt, instapt en met alarm aan uitrukt. Ik wandel naar boven door het fraaie oude centrum van Coimbra. Na enkele kilometers ontdek ik dat ik me weer vergist heb in de richting. De GPS geeft een route in westelijke richting en loodst me keurig door de wirwar van snelwegen door.

Coimbra Centrum

Coimbra vanaf Rio Mondego

Coimbra Centrum

Wanneer mijn mobiel overgaat en ik mijn vrouw hoor, knijpt mijn keel dicht. Ik heb tijdens deze tocht weer genoeg beleefd, het voelt prima om weer naar huiswaarts te gaan. Mijn vrouw vertelt dat de kleinkinderen opa missen. Ik mis hen ook.

Langs de verkeersweg komen groepjes pelgrims naar Fatima voorbij. De route loopt grotendeels binnendoor, maar deze pelgrims lijken vooral de verkeersweg te prefereren. Ik wandel over een veldweggetje. Uit een loods langs de weg klinkt muziek. Binnen wordt een verjaardag gevierd. Nieuwsgierig ga ik op onderzoek uit. Ik ben welkom op het feest en krijg eten en drinken aangeboden. Een feestganger, die goed Engels praat, vertelt dat hij drie jaar in Canada heeft gewerkt. Toen hij geen baan meer had, verliep zijn permit en moest hij Canada verlaten. Hij gehoorzaamde dit bevel om zodoende ooit in Canada te kunnen terugkeren. Hij werkt nu in het bedrijf van zijn oom, waar hij auto's spuit en uitdeukt. In de loods staat een grote Hummer van de baas.

MEALHADA

Ik loop door tot Mealhada. Daar is een treinstation. Woensdagochtend vroeg vlieg ik van Porto naar Eindhoven.

In Mealhada kan ik slapen in de sporthal van de brandweer. Ik wil proberen om vanaf deze plaats met de trein naar Porto te reizen. Dat lukt als ik hier nog een dag langer kan blijven. 's Avonds leg ik in de bar van de brandweer mijn probleem voor aan de wachtcommandant. Hij stuurt mij door naar de voorzitter; deze beslist hierover. Op mijn verzoek wil de commandant mij daarbij wel helpen.

Later maak ik kennis met de voorzitter. Deze belooft enthousiast dat een extra dag prima is en nodigt mij uit voor een etentje met het voltallig bestuur. De brandweer kampt met financiële problemen, daar moet over vergaderd worden, maar eerst wordt er gegeten en gedronken, waardoor de problemen minder zwaar lijken.

Later komt op de avond de hoofdcommandant in het zaaltje om zijn verjaardag te vieren. Zijn vrouw heeft zelfgebakken taarten meegebracht. De hele ploeg is uitgenodigd op het feest. Mijn matras ligt op een gaanderij, vanwaar ik omlaag in de sportzaal kijk. Het is matras is smerig. Ik spreid een zeiltje over het matras, zodat ik niet vol rode pukeltjes wakker wordt. Ik blijf nog even voldaan luieren. Alles valt prima in elkaar; het geeft een zorgeloos gevoel. 's Ochtends word ik wakker van geluid onder in de zaal. Andrei, een Rus, die met vrouw en kinderen in Portugal woont, veegt de vloer.

Terwijl ik me was en aankleed, praten we. Andre verdient met het schoonmaken een paar centen. Hij heeft het financieel krap. We praten over zijn land en Tajikistan, dat ik in 2010 bezocht.

Mealhada is een dorp dat door de spoorweg en de verkeersweg aan weerszijden is ingeklemd. Het ritme van elke dag lopen is nu gestopt. Ik slenter door de straten, drink koffie en pils en wacht bij de kapper. Hij gebaart dat er nog vijf klanten voor me wachten. Behendig en vakkundig knipt hij en werkt deze wachtlijst snel af. Voor € 7,- heb ik weer een frisse kop. In de kazerne arriveert inmiddels Jose, een 72-jarige trotse sterke Bask uit San Sebastian. Hij loopt vanaf Lissabon naar Compostela.

Hij is vroeg is hij vertrokken vanuit Coimbra. Daar kon hij niet bij de brandweer slapen, zodat hij moest uitwijken naar een duur pension met nog een dure warme maaltijd.

Jose maakt ook de tocht met behulp van een GPS 60 met kaarten en is er zeer tevreden over. We voelen beiden dat met onze leeftijd de tijd verstrijkt. Jose beschouwt elke tocht daarom als zijn laatste, maar put elke keer weer kracht uit de tocht. De tijd tikt altijd door totdat..... Wij hoeven het antwoord niet te weten, we hebben ervaren dat deze tochten voor lichaam en geest heilzaam zijn.

Verjaardag

Jose uit Baskenland

Bestuur Vrijwillige Brandweer

Bombeiros Bom-Bom

Jose is een gedrongen en stevige Bask. Hij legt op een makkelijke en open manier contact. Het is een kalme ervaren pelgrim.

's Avonds eten we samen in een restaurant, waar we de enige klanten zijn. We eten smakelijk, een grote lap mals vlees met ham, kaas en gegratineerde aardappelschijfjes en een goede fles. De volgende ochtend vertrekt Jose om half zeven. Dat is later dan hij gewoon is. Hij zal deze dag 21 km lopen.

Deze laatste nacht in Mealhada slaap ik onrustig en hoor elk uur de slagen van de kerkklok. Het ritme van de tocht stopt vandaag en ik voel me ontspannen.

Douchen, eten, inpakken, afscheid nemen en door het inmiddels vertrouwde Mealhada lopen langs het parkje naar het station. De kapper laat zijn klant in de stoel achter en komt naar buiten om me dag te zeggen.

In het overzichtelijke gezellige stationnetje stopt elk half uur een trein. Ik vertel de lokettiste, dat in Nederland automaten in de plaats zijn gekomen voor het loketpersoneel. Echter de sfeer op dit station vind ik gezelliger.

Prompt verdwijnt het hoofd van de lokettiste achter het loket. Ze opent de deur van haar kantoor en trippelt vastberaden door de wachtkamer.

Ze roept luid: "geen automaten," waarna ze me op koffie trakteert. De wachtende reizigers volgen het tafereel en genieten er duidelijk van.

AVEIRO

In Aveiro, bijgenaamd het Venetië van Portugal, moet ik overstappen, maar eerst wil ik dit stadje bezoeken. Een studente tegenover mij in de trein zegt met overtuiging, dat in Aveiro de beste universiteit van Portugal staat. Zij heeft er dagelijks een lange reis voor over. Ik wandel door het centrum, waar diverse bouwstijlen en stijlloze gebouwen slordig door elkaar gehusseld zijn. Weer helpt mijn GPS me naar het meest interessante gedeelte van de stad.

Aveiro Station

Fraai Beschilderde Boten

Samen Harmonica Spelen

In het oude gedeelte varen houten fraai beschilderde boten. De voorsteven krult sierlijk en uitdagend omhoog zoals bij een Venetiaanse gondel. Er zijn geen golven, maar ik zou graag de lange boot willen zien als de punt door de golven omhoog wordt gegooid en weer in het deining hapt. Nu worden de boten gebruikt voor rondvaarten door de kanalen met toeristen. Langs de waterkant staan huizen met aparte mooie gevels. Het stationsgebouw is opgesierd met azulejo's, blauw gedecoreerde tegels met fraaie tableau's.

PORTO

In Porto bewonder ik eerst de stationshal, waar ook schitterende afbeeldingen zijn gemaakt van Azulejo's.

Porto Stationshal Schilderingen van Azulejos

Daar zwerf ik omlaag naar de rivier de Douro, waar ik beschut tegen de felle zon rustig kijk en wacht. Met de GPS navigeer ik naar het metrostation, vanwaar ik naar het vliegveld reis.

Porto de Douro

Het is een nieuw moderne luchthavengebouw. Ik zoek een rustig verdekt plekje, waar ik kan slapen en vraag de mening van een bagage-medewerker.

Het slot van mijn tocht dreigt mis te gaan, als ik terugkom van het toilet. Een agent staat bij mijn achtergebleven rugzak. Samen met de bagagemedewerker stellen we hem gerust. Even later stap ik in het vliegtuig. De tocht was prima, nu naar huis.

TERIE LEIJS
P. Breughelstr 34
5062 LH Oisterwijk
Nederland

E terie@ziggo.nl
www.facebook.com

Route (*zijn overnachtingen)

Periode tocht: 12 september - 12 oktober 2011

*Faro Conceicao Estoi *Sao Bras de Alportel Barranco do Velho Cortelha
 Cavalos Estrada *Ameixal Dogueno *Almodovar Rosario *Castro
 Verde Carqueiro *Aljustrel Ervidel *Ferreira do Alentejo Odelivas
 *Torrao Alcacovas *Evora Loureda *Igrejinha *Arraiolos *Pavia
 *Mora Montargil *Fahrina Blanca Foros de Arraio Foz
 *Bemposta *Abrantes Montalvo *Constancia Casal do Rei **Tomar
 Fungalvaz Casais Espertos Caneiro **Fatima *Vila Nova de Ourem
 Mosqueiro Abadia Caxarais Carvoeira Rio do Couros Abades
 Freixanda **Ribeiro do Farrio via N348 *Ansiao Lagoa Juqueira
 Rabacal Ceclovia *Condeixa *Coimbra Trouxemil Carqueijo
 Lendiosa **Mealhada

Trein >Aveiro>Porto>Vliegveld

